

Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2001:9

Maatalousyrittäjien eläkelain soveltamisalaa
**ja Myel-työtulon käyttöä selvittäneen
(MYEL) työryhmän muistio**

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Helsinki 2001

KUVAILULEHTI

Julkaisija Sosiaali- ja terveysministeriö	Julkaisun päivämäärä 1.6.2001		
Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) MYEL-työryhmä Tarmo Pukkila, puheenjohtaja Päivi Huotari, sihteeri Juha Rossi, sihteeri	Julkaisun laji Työryhmämuistio		
	Toimeksiantaja Sosiaali- ja terveysministeriö		
	Toimielimen asettamispäivä 8.6.2000		
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Maatalousyrittäjien eläkelain soveltamisalaa ja Myel-työtulon käyttöä selvittäneen (MYEL) työryhmän muistio (Promemoria av arbetsgruppen med uppgift att utreda tillämpningsområdet för lagen om pension för lantbruksföretagare (LFöPL) och användningen av LFöPL-arbetsinkomst.)			
Julkaisun osat			
Tiivistelmä <p>Työryhmän tuli selvittää maatalousyrittäjien eläkelain (MYEL) mukaisen työtulon käyttömahdollisuus sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan määrittelyn perusteena maatalousyrittäjillä sekä eläkelainsäädännön tarkistus-tarpeet.</p> <p>Työryhmä ehdotti, että maatalousyrittäjien sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan perusteeksi yritystoiminnan osalta otettaisiin verotuksessa todettujen ansiotulojen sijasta MYEL-työtulo. Uudistus toteutettaisiin 1.7.2001 lukien. Siirtymäkauden ajan eli vuoden 2003 loppuun saakka MYEL-työtuloa käytettäisiin päiväraha-perusteena kuitenkin vain ns. kuuden kuukauden tulona. Sairausvakuutuksen maksuperusteessa maatalousyrittäjätoiminnan ansiotulon korvasi MYEL-työtulo vuodesta 2003 lukien.</p> <p>Työryhmä ehdotti, että MYEL-vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttamista koskeva säännöstö kumotaan. Tilanteessa, jossa maatalousyrittäjätoiminnasta ei enää karttuisi uutta eläkettä, maatalousyrittäjällä ei kuitenkaan olisi MYEL-vakuuttamisvelvollisuutta.</p> <p>Lisäksi työryhmä ehdotti MYELin soveltamisalan täydentämistä maatalousyrittäjätoimintaa osakeyhtiömuodossa harjoittavan yrittäjän osalta. MYELin mukaan yrittäjänä vakuutettaisiin osakeyhtiössä johtavassa asemassa oleva henkilö, jos hänellä yksin tai yhdessä perheenjäsentensä kanssa on määräämisvalta osakeyhtiössä. Lainmuutos ehdotetaan toteutettavaksi vuoden 2002 alusta lukien.</p>			
Avainsanat: (asiasanat) maatalousyrittäjät, MYEL, työtulot, päivärahat, osakeyhtiöt, sairausvakuutus, sairausvakuutusmaksut, vakuutusvelvollisuus			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2001:9		ISSN 1237-0606	ISBN 952-00-0987-6
Kokonaissivumäärä 68	Kieli suomi	Hinta 86 mk	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja STM:n julkaisumyynti, PL 536, 33101 Tampere, puh. (03) 260 8158 ja 260 8535, fax (03) 260 8150		Kustantaja Sosiaali- ja terveysministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare Social- och hälsovårdsministeriet	Utgivningsdatum 1.6.2001		
Författare (uppgifter om organet: namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgruppen med uppgift att utreda tillämpningsområdet för lagen om pension för lantbruksföretagare (LFöPL) och användningen av LFöPL - arbetsinkomst. Ordförande: Tarmo Pukkila Sekreterare: Päivi Huotari Juha Rossi	Typ av publikation Promemoria	Uppdragsgivare Social- och hälsovårdsministeriet	
	Datum för tillsättandet av organet 8.6.2000		
	Publikation (även den finska titeln) Promemoria av arbetsgruppen med uppgift att utreda tillämpningsområdet för lagen om pension för lantbruksföretagare (LFöPL) och användningen av LFöPL-arbetsinkomst. (Maatalousyrittäjien eläkelain soveltamisalaa ja MYEL-työtulon käyttöä selvittäneen (MYEL) työryhmän muistio)		
Publikationens delar			
Referat <p>Arbetsgruppen hade till uppgift att utreda möjligheten att använda arbetsinkomsten som bestäms i lagen om pension för lantbruksföretagare (LFöPL) som grund för definiering av dagpenning för lantbruksföretagare enligt sjukförsäkringslagen, samt pensionslagstiftningens revideringsbehov.</p> <p>Arbetsgruppen föreslog, att grunden för dagpenning för lantbruksföretagare enligt sjukförsäkringslagen för företagsverksamhetens del istället för den konstaterade förvärsinkomsten, i beskattningen skulle tas som LFöPL-arbetsinkomst. Reformen skulle verkställas från och med 1.7.2001. Under övergångsperioden, d.v.s. till utgången av år 2003 skulle LFöPL-arbetsinkomst ändå användas som grund för dagpenning endast som s.k. sexmånaders inkomst. I sjukförsäkringens betalningsgrund skulle lantbruksföretagarverksamhetens förvärsinkomst ersätta LFöPL-arbetsinkomsten från och med år 2003.</p> <p>Arbetsgruppen föreslog, att bestämmelserna om befrielse från LFöPL-försäkringsskyldigheten upphävs. I en situation där lantbruksföretagarverksamheten inte längre insamlar ny pension, skulle lantbruksföretagaren ändå inte vara LFöPL-försäkringsskyldig.</p> <p>Dessutom föreslog arbetsgruppen att LFöPL:s tillämpningsområde kompletteras för den företagares del som utövar lantbruksföretagarverksamhet i aktiebolagsform. Enligt LFöPL skulle en person som befinner sig i en ledningspost i ett aktiebolag försäkras, om denna ensam eller tillsammans med sina familjemedlemmar har bestämmanderätt i aktiebolaget. Lagändringen föreslås förverkligas från och med ingången av år 2002.</p>			
Nyckelord Aktiebolag, arbetsinkomst, dagpenning, lantbruksföretagare, LFöPL, sjukförsäkringsavgift, försäkringsskyldighet			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Social- och hälsovårdsministeriets promemorior 2001:9	ISSN 1237-0606	ISBN 952-00-0987-6	
Sidoantal 68	Språk Finska	Pris 86 mk	Sekretessgrad Offentlig
Distribution Social- och hälsovårdsministeriets publikationsförsäljning, PB 536, 33101 Tammerfors, tfn (03) 260 8158 och 260 8535, fax (03) 260 8150		Förlag Social- och hälsovårdsministeriet	

DOCUMENTATION PAGE

Publisher Ministry of Social Affairs and Health		Date 1 June 2001	
Authors Working group investigating the scope of application of the Farmers' Pensions Act and the use of earned income according to the Farmers' Pensions Act. Chairman: Tarmo Pukkila Secretaries: Päivi Huotari Juha Rossi		Type of publication Working Group Memorandum	
		Commissioned by Ministry of Social Affairs and Health	
		Date of appointing the organ 8 June 2000	
Title of publication Report of the working group investigating the scope of application of the Farmers' Pensions Act and the use of earned income according to the Farmers' Pensions Act.			
Parts of publication			
Summary The task of the working group was to determine the possibility of using earned income according to the Farmers' Pensions Act as grounds for the definition of the daily allowance for farmers according to the Health Insurance Act, as well as the needs for revision of the pension legislation. The working group suggested that the grounds for the daily allowance for farmers according to the Health Insurance Act for the part of the entrepreneurship instead of for the noted earned income, should be seen as earned income in accordance with the Farmers' Pension Act in taxation. The reform would be implemented as of July 7, 2001. During the transitional period, i.e. until the end of the year 2003 earned income in accordance with the Farmers' Pension Act would, however, still be used as grounds for the daily allowance only as so called six-month income. In the grounds for payment of health insurance the earned income of the farming activity would replace the earned income according to the Farmers' Pension Act as of the year 2003. The working group suggested that, the provisions concerning release from the obligation to insure of the Farmers' Pension Act should be removed. In a situation where the farming activity no longer accumulates new pension, the farmer would not be obligated to insure according to the Farmers' Pension Act. The working group also suggested that the scope of application of the Farmers' Pension Act be supplemented for the part of the entrepreneur that practices farming in joint-stock company form. According to the Farmers' Pension Act a person in a leading position in a joint-stock company is to be insured, if he/she alone or together with his/her family has power of disposal in the joint-stock company. It is suggested that the reform be implemented as of the beginning of the year 2002.			
Key words daily allowance, earned income, Farmers' Pension Act, farmer, health insurance contribution, joint-stock company, obligation to insure			
Other information			
Title and number of series Working Group Memorandums of the Ministry of Social Affairs and Health 2001:9		ISSN 1237-0606	ISBN 952-00-0987-6
Number of pages 68	Language Finnish	Price FIM 86	Publicity Public
Distributor/Orders Ministry of Social Affairs and Health, Publications Sale, P.O.Box 536, FIN-33101 Tampere, Finland, tel. +358 3 260 8158 and +358 3 260 8535, fax +358 3 260 8150		Financier Ministry of Social Affairs and Health	

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 8 päivänä kesäkuuta 2000 työryhmän, jonka tavoitteena oli selvittää MYEL-työtulon käyttämättömyys sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan määrittelyn perusteena maatalousyrittäjillä sekä eläkelainsäädännön tarkistustarpeet.

Työryhmän tehtävänä oli selvittää tarvittavat lainsäädännölliset ja hallinnolliset toimenpiteet:

- 1 MYEL-työtulon käyttämiseksi sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan määrittelyn perusteena maatalousyrittäjillä,

- 2 MYEL-vakuutusmaksuun mahdollisesti tehtäviksi tarkistuksiksi mm. siten, että olisiko vakuutusmaksun maksuvapautus poistettava tai olisiko sitä rajoitettava; sekä
- 3 eläkelainsäädännön tarkistamiseksi ja muutosehdotusten tekemiseksi ottaen huomioon maataloudessa viime vuosina tapahtunut kehitys, eri sosiaalivakuutusjärjestelmien kattavuus ja niiden väliset yhtymäkohdat.

Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin osastopäällikkö, ylijohtaja Tarmo Pukkila sosiaali- ja terveysministeriöstä ja varapuheenjohtajaksi apulaisosastopäällikkö, hallitusneuvos Tuulikki Haikarainen sosiaali- ja terveysministeriöstä sekä jäseniksi maatalousneuvos Esko Juvonen maa- ja metsätalousministeriöstä, budjettineuvos Pertti Tuhkanen valtiovarainministeriöstä, tutkija Arto Laesvuori Eläketurvakeskuksesta, toimeentuloturvapäällikkö Elise Kivimäki Kansaneläkelaitoksesta, eläkevakuutusjohtaja Pentti Saarimäki Maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta, johtaja Kaarina Knuuti Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry:stä ja varatuomari Helena Älgars Svenska Lantbruksproducenternas centralförbund SLC:stä.

Työryhmä otti nimekseen MYEL-työryhmä ja kutsui sihteereikseen apulaisjohtaja Päivi Huotarin Maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta ja vanhempi hallitussihteeri Juha Rossin sosiaali- ja terveysministeriöstä.

Työryhmä on kuullut asiantuntijana osastopäällikkö Kaarina Ronkaista ja aktuaaripäällikkö Antero Ahosta Kansaneläkelaitoksesta, ylijohtaja Mirjami Laitista Verohallituksesta, ylitarkastaja Silja Romoa työministeriöstä, neuvotteleva virkamies Pekka Timosta kauppa- ja teollisuusministeriöstä, professori Maija Puurusta Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksesta ja ylimatemaatikko Hely Salomaata sosiaali- ja terveysministeriöstä.

Työryhmä on pitänyt yhteiskokouksia samanaikaisesti työskennelleen yrittäjien eläkelain mukaista eläketurvaa ja YEL-työtulon käyttöä sairausvakuutuksessa selvittävän työryhmän kanssa työryhmille yhteisten kysymysten osalta (YEL/MYEL-työtulon käyttö sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan perusteena ja YEL/MYEL-vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttamisen poistaminen).

Toimeksiannon mukaan työryhmän tuli saada työnsä 1-kohdan osalta päätökseen 30.6.2000 ja muilta osin 31.12.2000 mennessä. Työryhmän pyynnöstä sosiaali- ja terveysministeriö jatkoi työryhmän määräaikaa 30.4.2001 saakka.

Työryhmä ehdottaa, että maatalousyrittäjien sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan perusteeksi yritystoiminnan osalta otettaisiin verotuksessa todettujen ansiotulojen sijasta MYEL-työtulo. Uudistus toteutettaisiin 1.7.2001 lukien. Siirtymäkauden ajan eli vuoden 2003 loppuun saakka MYEL-työtuloa käytettäisiin päiväraha-perusteena kuitenkin vain silloin, jos maatalousyrittäjä vetoaa MYEL-työtuloonsa ja esittää selvityksen siitä, että MYEL-työtulo viimeisen kuuden kuukauden aikana on ollut olennaisesti verotuksen työtuloa suurempi. Sairausvakuutuksen maksuperusteessa maatalousyrittäjätoiminnan ansiotulon korvasi MYEL-työtulo vuodesta 2003 lukien. Asiaa koskeva hallituksen esitysluonnos on työryhmän muistion liitteenä.

Työryhmä ehdottaa, että MYEL-vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttamista koskeva säännöstö kumotaan. Tilanteessa, jossa maatalousyrittäjätoiminnasta ei enää karttuisi uutta eläkettä, maatalousyrittäjällä ei kuitenkaan olisi MYEL-vakuuttamisvelvollisuutta.

Työryhmä ehdottaa MYELin soveltamisalan täydentämistä siten, että lakiin otettaisiin säännös maatalousyrittäjätoimintaa osakeyhtiömuodossa harjoittavan yrittäjän vakuuttamisesta. MYELin mukaan yrittäjänä vakuutettaisiin osakeyhtiössä johtavassa asemassa oleva henkilö, jos hänellä yksin tai yhdessä perheenjäsentensä kanssa on määräämisvalta osakeyhtiössä. Vakuuttamisessa noudatettaisiin siten samaa rajanvetoa kuin yrittäjän ja työsuhteessa olevan välillä noudatetaan työntekijäin eläkelain 2 §:n 7 momentin nojalla. Lainmuutos ehdotetaan toteutettavaksi vuoden 2002 alusta lukien. Asiaa koskeva säädösluonnos on työryhmän muistion liitteenä.

Työryhmän muistioon liittyy jäsen Haikaraisen täydentävä lausuma.

Saatuaan tehtävänsä suoritetuksi työryhmä luovuttaa kunnioittavasti muistionsa sosiaali- ja terveysministeriölle.

Helsingissä 2 päivänä toukokuuta 2001

Tarmo Pukkila

Tuulikki Haikarainen

Pertti Tuhkanen

Elise Kivimäki

Kaarina Knuuti

Esko Juvonen

Arto Laesvuori

Pentti Saarimäki

Helena Ålgars

Päivi Huotari

Juha Rossi

SISÄLLYSLUETTELO

1	MAATALOUSYRITTÄJIEN ELÄKELAIN JA MELA-TURVAN KEHITYSVAIHEET	1
1.1	Maatalousyrittäjien eläkelain säätäminen	1
1.2	Maatalousyrittäjien eläkelain myöhemmät muutokset	2
1.3	Mela-turvan kehittyminen	4
2	MAATALOUDEN TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOKSET JA RAKENNEKEHITYS	5
2.1	Maatalouden toimintaympäristön muuttuminen	5
2.2	Maatalouden rakennekehitys	7
2.3	Maatalousyrittäjien ikärakenteen kehitys	11
3	MAATALOUSYRITTÄJIEN MYEL-TURVAN JA SAIRAUSVAKUUTUS- TURVAN KEHITTÄMISTARPEET	14
3.1	MYELin soveltamisalaan liittyvät ongelmat	14
3.2	MYEL-työtulomäärittelyn säädöstaso perustuslain näkökulmasta	17
3.3	MYEL-maksujen maksuaikataulu	19
3.4	MYEL-vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttaminen	20
3.5	Maatalousyrittäjien sairausvakuutuslain mukainen päivärahaturva	24
4	TYÖRYHMÄN EHDOTUKSET	26
4.1	MYELin soveltamisalan täydentäminen	26
4.2	MYEL-työtulomäärittelyä koskevien säädösten kehittäminen	28
4.3	MYEL-maksujen maksuaikataulun joustavoittaminen	28
4.4	MYEL-vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttamista koskevien säännösten kumoaminen	29
4.5	MYEL-työtulon ottaminen maatalousyrittäjien sairauspäivä- rahan perusteeksi	30
	TÄYDENTÄVÄ LAUSUMA	32
	LIITTEET	33
	luonnos MYEL 1 §:n muuttamisesta (liite 1)	
	luonnos hallituksen esitykseksi laiksi sairausvakuutuslain 16 ja 33 §:n muuttamisesta (liite 2)	

1. MAATALOUSYRITTÄJIEN ELÄKELAIN JA MELA-TURVAN KEHITYSVAIHEET

1.1 Maatalousyrittäjien eläkelain säätäminen

Soveltamisala

Itsenäisten yrittäjien työeläketurva järjestettiin vuoden 1970 alussa voimaan tulleilla yrittäjäeläkelaila. Työsuhteessa olevat olivat kuuluneet ansioeläkelakien piiriin 1.7.1962 alkaen, virkamiehillä ansioeläketurva oli jo huomattavasti aikaisemmin. Yrittäjäeläkelakeja säädettäessä tavoitteena oli säätää lakien soveltamispiirit siten, että eri eläkelakien välille ei tulisi aukkoja eikä toisaalta päällekkäisyyttä.

Maatalousyrittäjien ja muiden yrittäjien eläketurvalle asetettavat vaatimukset erosivat useissa yksityiskohdissa siinä määrin toisistaan, että katsottiin selväpiirteisimmäksi laatia kumpaakin yrittäjäryhmää varten oma lakinsa. Maatalousyrittäjien eläkelaki (467/1969, MYEL) säädettiin koskemaan maatalousyrittäjiä ja yrittäjien eläkelaki (468/1969, YEL) muita yrittäjiä. MYELin toimeenpano annettiin Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen, Melan tehtäväksi.

Maatalousyrittäjiin luettiin maatilatalouden ja ammattimaisen kalastuksen harjoittajat sekä heidän perheenjäsenensä. Maatilatalouteen ja kalastukseen luettiin kuuluvaksi myös siihen liittyvä sellainen toiminta, jota ei ole pidettävä eri yrityksenä. Poronhoitajat liitettiin MYELin piiriin vuoden 1971 alusta voimaan tulleella lainmuutoksella.

MYELin soveltaminen sidottiin käytännöllisistä syistä viljelmän vähimmäiskokoon. Pakollisen MYEL-vakuutuksen alarajaksi säädettiin kaksi maatalousmaahehtaaria. Pakollisen vakuutuksen vähimmäisvuosityötuloksi säädettiin 500 mk (vuoden 1970 indeksissä).

MYELiin otettiin myös säännös mahdollisuudesta saada vapautus vakuuttamisvelvollisuudesta. Vapautuksen ehtona on, että maatalousyrittäjän eläketurva ja hänen omaistensa perhe-eläketurva on siten järjestetty, että niitä on pidettävä riittävinä. Tarkemmat säännökset asiasta otettiin sosiaali- ja terveysministeriön päätökseen.

Työtulomäärittely

Maatalousyrittäjän työtuloksi määrättiin se tulo, jonka hänen voida kohtuudella arvioida jatkuvasti saavan lain piiriin kuuluvasta toiminnastaan. Työtulon arvioinnin lähtökohdaksi otettiin viljelmän pinta-ala, jollei poikkeuksellinen viljelystapa tai muu erityinen syy muuta aiheuttanut. Maatalousmaahehtaareihin luettiin pelto sellaisenaan ja metsästä 1/10 Etelä-Suomessa, 1/15 Keski-Suomessa ja 1/20 Pohjois-Suomessa. Viljelmän työtuolo jaettiin viljelmällä työskentelevien kesken, mutta emännän työtulon määrittelyä rajoitti erityissäännös emännän työtulon enimmäismäärästä.

Rahoitus

MYEL-järjestelmän rahoituksesta ovat alusta asti vastanneet vakuutetut ja valtio yhdessä. Hallituksen esityksessä (83/1969 vp.) todettiin, että maatalousyrittäjien epäedullisesta ikärakenteesta johtuen elinkeinorakenteen muuttumisesta aiheutuvia kustannuksia ei voida jättää yrittäjien vakuutusmaksuilla rahoitettavaksi vaan siitä johtuva ylikustannus on korvattava julkisista varoista. Edelleen todettiin, että keskimääräisen työntekijän eläkelain mukaisen maksunkin suorittaminen muodostuisi pienviljelijöille kohtuuttoman raskaaksi, joten MYEL-maksuksi säädettiin 40 % tiettyyn työtulotasoon (5000 mk vuoden 1970 indeksissä) saakka.

1.2 Maatalousyrittäjien eläkelain myöhemmät muutokset

Vuoden 1970 jälkeen MYELiä on useaan otteeseen muutettu. Osa muutoksista on johtunut koko työeläkejärjestelmän kehittämisestä, osa muutoksista on koskenut vain MYELiä. Seuraavassa on selostettu pääpiirteittäin keskeisimpiä, nimenomaan MYEL-järjestelmää ja työtulomäärityä koskevia muutoksia.

Työtulojako

MYEL-työtulon jakoa koskevat säännökset uudistettiin vuoden 1983 alusta voimaan tulleella lailla (882/1982) siten, että työtulon jako isännän ja emännän kesken saatiin paremmin vastaamaan tosiasiallista työnjakoa. Aikaisemmat kaavamaiset säännökset olivat johtaneet emännillä liian alhaiseen työtulotasoon. Myöhemmin (laki 1599/1991) myös MYEL-eläkkeen laskutapaa muutettiin siten, että vuotta 1983 edeltävä aika ja siihen kohdistuvat työtulot voidaan eläkkeenhakijan eduksi jättää eläkkeen määrää laskettaessa huomioon ottamatta.

Avopuolisot

MYELiin lisättiin säännökset maatalousyrittäjän avopuolison vakuuttamisesta vuonna 1987 (37/1987).

Perheyriksen jäsenet

MYELiin lisättiin vuonna 1988 säännökset ehdoista, jotka perheenjäsenen tuli täyttää sukulaisuussuhteen, asumisen ja työskentelyn osalta, jotta hänet voitiin vakuuttaa MYELin mukaan perheyriksen jäsenenä (1009/1987). Tarkoituksena oli lähtökohtaisesti vahvistaa lakitasolla aikaisemmin noudatettu käytäntö.

Työtulouudistus

MYEL-työtulon määräytymistä koskevien säännösten kokonaisuudistus toteutettiin 1.7.1990 voimaan tulleella lailla (1312/1989). Muutoksen tarkoituksena oli saada työtulot entistä paremmin vastaamaan viljelmän todellista työtuloa. Maatalousyrittäjälle itselleen annettiin aikaisempaa suuremmat mahdollisuudet vaikuttaa hänelle määritettävään työtuloon.

Työtulo ryhdyttiin määrittelemään erikseen pellon ja metsän osalta. Viljelmän hehtaari-koko säilyi edelleen työtulomäärittelyn perustana eli se määrää ns. perustyötulon. Pelto-hehtaareilta karttuu työtuloa porrastetusti siten, että pinta-alan kasvaessa työtuloa karttuu lisähehtaareilta vähemmän kuin ensimmäisiltä hehtaareilta. Peltomaan perustyötulon ympärillä on tietty työtulon normaalialue (kahden yrittäjän tilalla -15%+30%), jolta yrittäjät voivat määritellä työtulonsa tilan olosuhteiden mukaan. Poikkeaminen normaalialueelta ylös- tai alaspäin on sekin mahdollista, mutta poikkeamiselle pitää olla erityiset perusteet. Aikaisemmin voimassa ollut 62 MYEL-hehtaarin katto poistettiin eli työtuloa voi karttua uudistuksen jälkeen myös yli 62 MYEL-hehtaarin osalta.

Samalla säädettiin, että alkavan yrittäjän työtuloksi tuli pääsääntöisesti vahvistaa perustyötulo kahden ensimmäisen vuoden ajalle. Tämän tarkoituksena oli estää työtulon mitoittaminen liian alhaiseksi yrittäjätoiminnan alkuvaiheessa kun tuotantotoiminta ei ole vielä vakiintunutta.

Alarajan korottaminen

Pakollisen MYEL-vakuutuksen edellytyksenä olevaa viljelmän vähimmäiskokoa korotettiin kahdesta maatalousmaahehtaarista viiteen vuoden 1994 alusta lukien (976/1993). Samalla vakuuttamisvelvollisuuden vähimmäistyötulo nostettiin vastaamaan TELin alarajaa vuositasolla eli 15 066 markkaan (vuoden 2001 tasossa). Lainmuutoksen johdosta pakollisen MYEL-vakuutuksen ulkopuolelle jääneet vakuutukset muutettiin automaattisesti vapaaehtoisiksi ja vakuutetuille annettiin mahdollisuus lyhyenä määräaikana halutessaan irtisanoa vakuutus takautuvasti lainmuutoksesta lukien.

Alkavan yrittäjän työtulo

Alkavan yrittäjän työtulon vahvistamista koskeva erityissäännös kumottiin vuonna 1995 (376/1995). Maatalouden tulokehitys huomioon ottaen todettiin, ettei ole enää perusteltua edellyttää perustyötuloa alkavalle yrittäjälle. Työtulomäärittely voi tapahtua yleisten MYEL-työtulon määrittelysäännösten puitteissa.

MYEL-maksut

MYEL-vakuutusmaksun peruseriaatteet ovat säilyneet ennallaan. Alennettuun MYEL-maksuun oikeuttavaa työtulorajaa on useampaan otteeseen korotettu. Valtiontaloudellisista syistä sitä on välillä myös alennettu. Vuoden 1992 alusta lukien (1599/1991) vakuutusmaksu on muuttunut alennetusta maksusta täyden perusprosentin mukaiseksi liukuvasti aikaisemman jyrkän siirtymäkohdan sijasta. Muutos liittyi em. työtulouudistukseen, joka antoi vakuutetuille aiempaa suuremmat mahdollisuudet vaikuttaa työtulonsa määrään. Jotta vakuutettu saisi työtulonsa korotuksella nettoeläkelisäystä (kansaneläke ja työeläke sekä verotus huomioon ottaen), oli jyrkästä rajasta alennetun ja täyden maksun välillä luovuttava. Vuoden 1996 alusta lukien (laki 1319/1995) maatalousyrittäjien omavastuuta MYEL-kustannuksista on valtiontaloudellisista syistä lisätty korottamalla alennetun MYEL-vakuutusmaksun prosenttia 40 %:sta 49 %:iin.

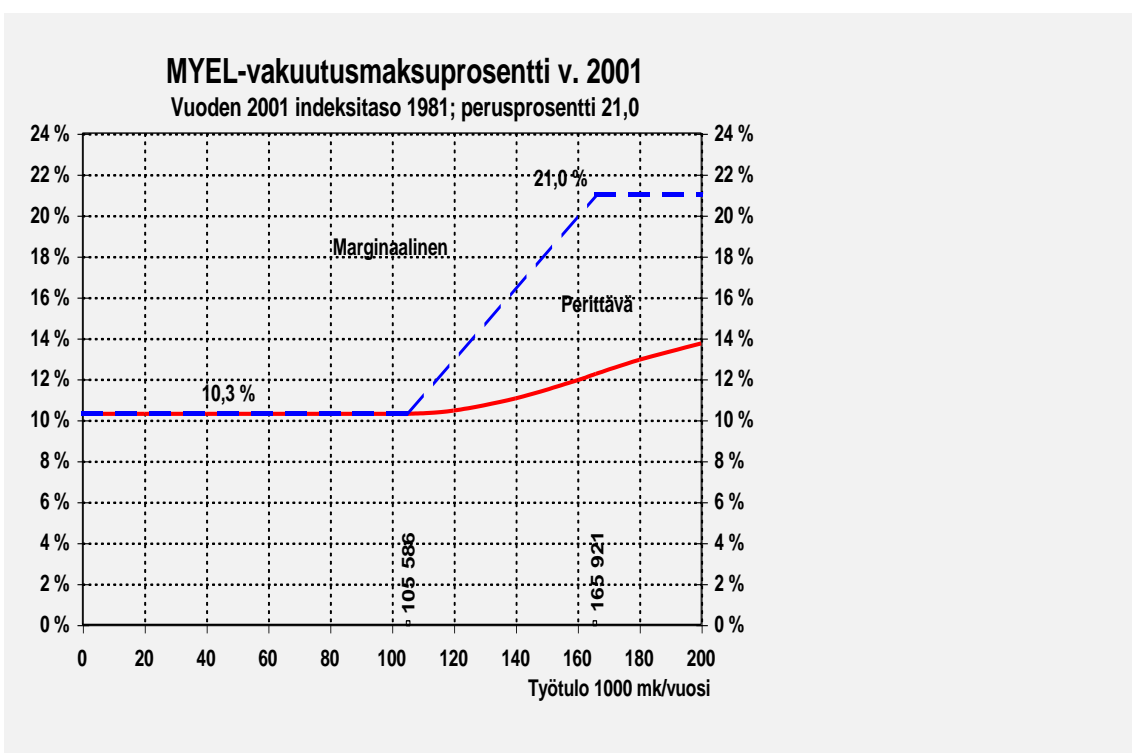
Maksamattomat, vanhentuneet MYEL-maksut tulivat eläkettä alentaviksi vuoden 1998 alusta voimaan tulleen lainmuutoksen (1003/1997) johdosta. Vastaavantyyppinen sään-

nös oli sisällytynyt alunperinkin yrittäjäeläkelakeihin, mutta se oli kumottu jo vuonna 1976.

Maatalousyrittäjät maksavat MYELin ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain mukaiset vakuutusmaksunsa nykyisin yhdessä, kahdessa tai kolmessa erässä MYEL- ja MATA-maksujen yhteenlasketun määrän mukaan. Vakuutusmaksujen eräpäiviä muutettiin vuoden 2001 alusta lukien siten, että eräpäivät sopisivat paremmin yhteen maatalousyrittäjien saamien maataloustukien maksuaikataulujen kanssa.

Vuoden 2001 alusta lukien vakuutusmaksujen eräpäivä on 25.5., jos vakuutusmaksu on alle 1 508,38 markkaa vuodessa (v. 2001 ind.). Eräpäivät ovat 25.2. ja 25.10., jos vuotuinen maksu on 1 508,38 - 4 525,13 markkaa. Jos maksu on yli 4 525,13 markkaa vuodessa, eräpäivät ovat 25.2., 25.5. ja 25.10.

MYEL-vakuutusmaksun määräytymistä nykyisin selvittää seuraava kuva 1.

1.3 Mela-turvan kehittyminen

Maatalousyrittäjien ansioperusteisen sosiaaliturvan peruslaki on MYEL. Sen soveltamiseen on kytketty useita, MYELin säätämisen jälkeen voimaan tulleita etuusjärjestelmiä. Koska näiden järjestelmien hoito on MYELin tavoin uskottu Melalle, käytetään tässä muistiossa etuusjärjestelmien kokonaisuudesta nimitystä Mela-turva. Seuraavassa on pääpiirteissään kerrottu Mela-turvan kehitysvaiheet.

Luopumisjärjestelmät

Maatalouden rakennepoliittisten tavoitteiden toteuttamiseksi säädettiin vuoden 1974

alusta voimaan tulleet luopumisjärjestelmät. Nyt voimassaoleva luopumisjärjestelmä (määräaikaisena vuoden 2002 loppuun) perustuu lakiin maatalousyrittäjien luopumistuesta (1293/1994) ja on osa EU:n yhteistä maatalouden rakennepolitiikkaa. Luopumistuen perusmäärä määräytyy MYEL-työkyvyttömyyseläkkeen tavoin ja MYEL-vakuutuksen voimassaolo on luopumistuen ehtona.

Tapaturmavakuutus

Maatalousyrittäjien pakollinen tapaturmavakuutusjärjestelmä tuli voimaan 1.7. 1982 (maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki MATA, 1026/1981). MATAn soveltamispiiri on yhtenevä MYELin soveltamispiirin kanssa. Pääsääntöisesti maatalousyrittäjä on oikeutettu MATA-korvauksiin vain, jos hän on työvahingon sattuessa MYEL-vakuutusvelvollinen. MYEL-työtulot puolestaan ovat MATA-ansionmenetyskorvausten perusteena.

Ryhmähenkivakuutus

Maatalousyrittäjien lakisääteinen ryhmähenkivakuutus tuli voimaan vuoden 1989 alusta, kun säännökset siitä otettiin MYELiin (1222/1988). Maatalousyrittäjien ryhmähenkivakuutus vastaa työntekijäin työehtosopimusperusteista ryhmähenkivakuutusta. Maatalousyrittäjien ryhmähenkivakuutus on sidottu pakolliseen MYEL-vakuutukseen.

Ostavastuupäiväraha

Laki sairausvakuutuslain mukaisen omavastuun korvaamisesta maatalousyrittäjille tuli voimaan 1.7.1991 (118/1991). Omavastuun päivärahan saamisen ehtona on MYEL-vakuutus ja päivärahan suuruus perustuu MYEL-työtuloon.

Lomituspalvelut

Maatalousyrittäjien lomituspalveluihin liittyvät tehtävät siirtyivät Melalle asteittain siten, että hallintotehtävät siirtyivät vuonna 1996 ja velvollisuus lomituspalvelujen järjestämiseen vuonna 2000. Lakisääteinen lomitusjärjestelmä maatalousyrittäjillä on ollut jo vuodesta 1974 lukien. Oikeus maatalousyrittäjien lomituspalveluihin on pääsääntöisesti sidottu pakollisen MYEL-vakuutuksen voimassaoloon. MYEL-työtulo puolestaan vaikuttaa sijaisapupalvelujen maksutasoon.

2. MAATALOUDEN TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOKSET JA RAKENNEKEHITYS

2.1 Maatalouden toimintaympäristön muuttuminen

EU-jäsenyyden alku

Maatalouden toimintaympäristö muuttui olennaisesti maamme EU-jäsenyyden myötä.

EU:ssa maatalouspolitiikan hoito kuuluu yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan. Tukipolitiikka perustuu pitkälti suoriin tulotukiin. Tuottajahintana maatalousyrittäjä saa entistä pienemmän osan tuloistaan. EU:n yhteinen maatalouspolitiikka rahoitetaan EU:n budjetista. Osa tuista rahoitetaan kokonaan EU:n varoista (lähinnä CAP-tuki). Osa tuista on EU:n ja jäsenmaiden yhteisesti rahoittamia (luonnonhaittakorvaus ja ympäristötuki). Kokonaan kansallistenkin tukien käyttöönotto vaatii aina EU:n komission hyväksyntää.

Maatalouselinkeinon toimintaympäristön ja maatalouselinkeinon muutoksia sosiaaliturvan muutostarpeita silmällä pitäen selvitti perusteellisesti sosiaali- ja terveysministeriön asettama Maatalousyrittäjien sosiaaliturvatyöryhmä (EMELY) muistiossaan vuodelta 1999. Työryhmä päätyi selvitysten jälkeen siihen, että maatalousyrittäjien sosiaaliturvajärjestelmien kokonaistarkastelua ei tuossa vaiheessa vielä voitu tehdä, koska se olisi perustunut suurelta osin vielä avoimien kysymysten varaan. Tuolloin Suomen jäsenyys Euroopan unionissa oli kestänyt vajaa viisi vuotta ja yhteisössä oli valmisteilla perusteellinen maatalous- ja rakennepolitiikan uudistus (ns. Agenda 2000).

Agenda 2000-uudistus

Seuraavassa on keskitytty kuvaamaan niitä muutoksia, joita vuoden 2000 alusta voimaan tulleeseen maatalouspolitiikan uudistukseen eli Agenda 2000:een sisältyy. Selvitys perustuu Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tutkimukseen (Agenda 2000:n vaikutus Suomen maatalouteen 244/2000/Ala-Mantila, Lehtonen, Aakkula, Knaapinen, Laurila, Niemi).

Agenda 2000-uudistuksesta päätettäessä maaliskuussa 1999 Suomi oli ensimmäistä kertaa päättämässä EU:n yhteisen maatalouspolitiikan suunnasta. Uudistus on jatkoa EU:n vuoden 1992 maatalousreformille, jota edelleen syvennetään ja laajennetaan. Agenda 2000 linjaa EU:n toimintaa seitsemän seuraavan vuoden osalta eli vuosiksi 2000-2006. Uudistuksen taustalla oli tarve lisätä EU:n valmiuksia tulevaan laajenemiseen Keski- ja Itä-Euroopan maihin ja vahvistaa EU:n asemaa tulevissa WTO-neuvotteluissa.

Agenda 2000-uudistus alentaa maataloustuotteiden hintatasoa, lisää suoraa tukea ja uudistaa rakenne- ja maaseutupolitiikan toimintamekanismeja. Sen keskeinen tavoite on maatalousbudjetin menojen kasvun hillitseminen ja EU:n maa- ja elintarviketalouden kansainvälisen kilpailukyvyn parantaminen. Tukien painopiste siirtyy hintatuesta suoraan tukeen vuoden 1992 uudistuksen suunnan mukaisesti. Tavoitteena on ehkäistä kalliin ylituotannon syntymistä ja pienentää vientituen tarvetta.

Uudistuksen ydinkohta on, että peltokasvien, maidon ja naudanlihan hintatukea vähennetään asteittain ja maatalouselinkeinolle tästä aiheutuvia menetyksiä kompensoidaan suoraa tukia lisäämällä. Korvaukset eivät kuitenkaan ole EU:n tasolla täysimääräisiä.

Agenda 2000-päätökseen sisältyneitä merkittäviä uudistuksia oli, että osa yhteisön tuesta ryhdyttiin maksamaan kansallisena määrärahana, jonka jaosta eri tukimuotojen kesken jäsenmaa voi itse päättää. Toinen merkittävä uudistus liittyy EU:n pohjoisten alueiden erityiskohteluun. Uutena elementtinä tuli mukaan tuki säilörehunurmelle, joka on ratkaisevaa Suomen karjataloudelle, sekä Suomelle ja Pohjois-Ruotsille maksettava lisäkorvaus eli kuivatustuki viljalle ja öljykasveille. Luonnonhaittakorvauksen maksaminen ulotettiin myös eteläiseen Suomeen.

Markkinajärjestelmien uudistusten ohella myös maaseutupolitiikkaa uudistettiin. Maatalous- ja maaseutupolitiikka pyrittiin yhdistämään entistä paremmin maaseudun tulo- ja työllisyysmahdollisuuksien kehittämiseksi. Rakennetukijärjestelmät ulotettiin myös sivutoimisiin maatalousyrittäjiin. Uudistuksessa painotettiin erityisesti ympäristöä koskevia tavoitteita. Viljelijöitä kannustetaan luonnonvarojen hoitoon ja maiseman säilyttämiseen.

Suomen maatalouden viisivuotinen siirtymäkausi EU-jäsenyyteen päättyi samanaikaisesti Agenda 2000-uudistuksen voimaantulon kanssa. Tälle siirtymäkaudelle neuvoteltujen kansallisten tukien jatkosta päästiin sopimukseen EU:n kanssa. Suuri osa kansallisista tuista sovittiin pitkäaikaiseksi jo liittymissopimuksessa. Etelä-Suomen tuen jatkosta sovittiin vuoden 1999 lopussa (vakavien vaikeuksien tukiratkaisu, liittymissopimuksen artikla 141). Komissio myönsi Suomelle oikeuden maksaa kansallisia tukia Etelä-Suomen kotieläintaloudelle ja puutarhataloudelle sekä korotettua investointitukea vuoden 2003 loppuun saakka.

Maatalouden toimintaympäristön keskeisistä muuttujista on siis päätetty seitsemän vuoden jaksolle eteenpäin. Eräiden kansallisten tukien osalta ratkaisu on voimassa vain vuoden 2003 loppuun.

2.2 Maatalouden rakennekehitys

MTTL:n edellä mainitussa tutkimuksessa arvioidaan, että kokonaisuutena ottaen Agenda 2000-uudistus yhdistettynä kotimaisiin toimiin turvaa viljelyn taloudelliset edellytykset suunnilleen sellaisina kuin ne olivat EU-jäsenyyden alkuvuosinakin.

Tutkimuksessa analysoitiin Agenda 2000-uudistuksen ja uuden kansallisen tukijärjestelmän vaikutuksia sektorimallilla, joka simuloi maatalouden tuotannon, tulojen ja maataloustuotteiden ulkomaankaupan kehitystä olettaen, että viljelijät käyttäytyvät rationaalisesti ja sopeutuvat asteittain maatalouspolitiikan muutoksiin.

Tutkimuksen arvion mukaan Agenda 2000-ratkaisu vaikuttaa viljeltyyn pintaalaan vain vähän. Ns. perusmaatalouden käytössä oleva viljelty ala alenee vuoden 2000 noin 2,0 milj. hehtaarista 1,9 milj. hehtaariin vuonna 2006. Tehtyjen politiikkaratkaisujen (alenevat hinnat ja kohoavat hehtaarituet) ansiosta viljely muuttuu nykyistä laajaperäisemmäksi eli sama tuotantomäärä korjataan suuremmalta pinta-alalta. Lähivuosina viljan viljelyn pinta-ala saattaa hieman kasvaa. Koko viljellyn alan väheneminen johtuu nurmialan pienenemisestä, minkä taustalla on mm. kotieläintuotannon volyymin aleneminen.

Tilaluku

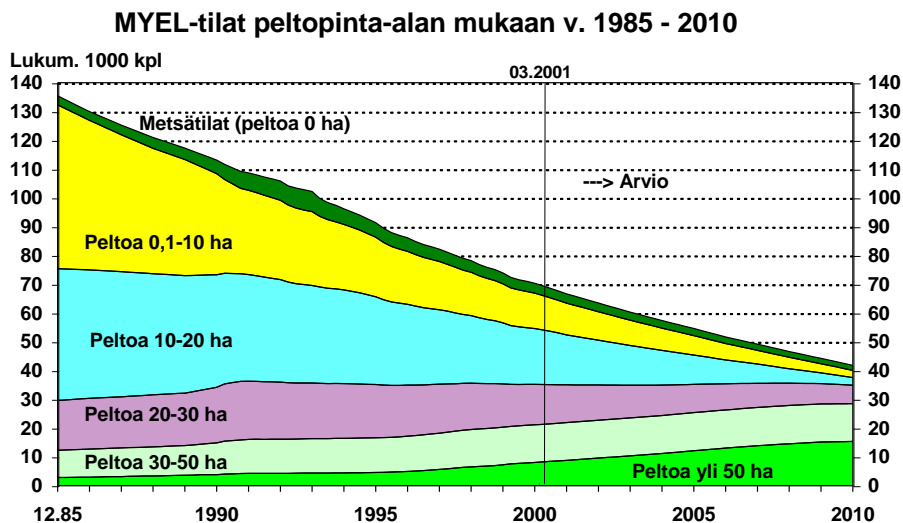
Aktiivimaatilojen lukumäärän arvioidaan em. MTTL:n tutkimuksen ennusteen mukaan alenevan nykyisestä 78 000 tilasta noin 58 000 tilaan vuonna 2006.

MYELin piiriin kuuluvat aktiivimaatiloista ne, joiden viljelijä on MYEL-vakuutettu. Melan tilastoihin eivät siten sisälly vakuuttamisvelvollisuudesta vapautettujen tilat, alle 5 MYEL-hehtaarin tilat eivätkä vanhuuseläkeläisten viljelemät tilat. Sen vuoksi MYEL-

tilaston mukaan aktiivimaatilojen lukumäärä on edellä sanottua hieman alhaisempi (vuoden 2000 alussa tiloja 73 862).

Seuraava kuva selvittää MYELin piiriin kuuluvan tilalukumäärän arvioitua kehitystä. Melan arvion mukaan MYELin piiriin kuuluva tilamäärä alenee hieman hitaammin kuin em. MTTL:n tutkimuksessa on arvioitu.

Kuva 2.

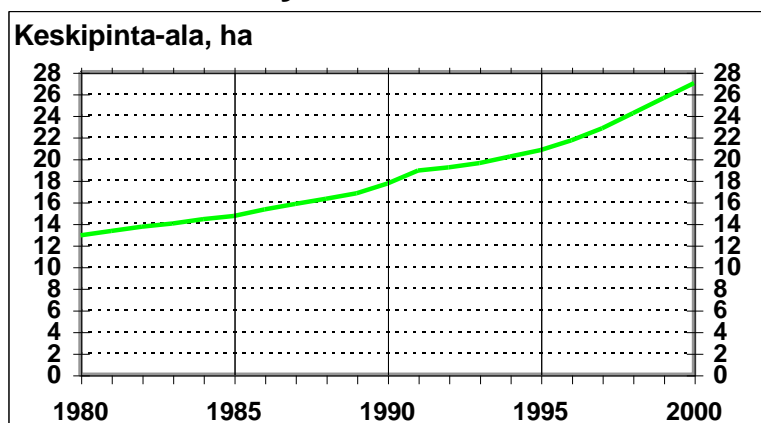
Tilakoko

Kun tilamäärä alenee ja viljelyksessä oleva peltoala säilyy lähes entisellään, keskimääräinen tilakoko kasvaa. EU-jäsenyyden alkuvuosina tilakoko kasvoi lähinnä peltojen vuokrauksen perusteella. Maatalouden luopumistukijärjestelmää muutettiin vuosille 2000-2002 siten, että ikääntynyt viljelijä on oikeutettu luopumistukeen vain, jos hän luovuttaa pellon omistusoikeuden nuoremmalle jatkajalle. Tämä vaikuttaa osaltaan liisämaakauppojen yleistymiseen jatkossa vuokraukseen verrattuna.

Kuva 3

MYEL-vakuutetun peltopinta-alan kehitys v. 1980 - 2000

Keskimääräinen metsäpinta-ala MYEL-vakuutuksen piiriin kuuluvalla maatilalla vuoden 2000 lopussa oli 49,8 ha. Pelkästään metsämaata käsitti MYEL-vakuutetuista tiloista 3 500 tilaa. Metsätilojen kehityksessä merkillä pantavaa on metsämaan pirstaloituminen mm. sen johdosta, että metsämaata siirtyy perinnönjaon yhteydessä muille kuin tilanpitoa jatkavalle perilliselle.

Tilakoon kasvattamisen ohella jatkavat tilat laajentavat maataloustuotantoaan. Tuotantoa jatkavista tiloista 40 % on arvioinut laajentavansa maataloustuotantoa lähivuosina. Nuorimmat viljelijät ja suurimmat tilat ovat olleet selvästi muita laajennushakuisempia. Vuonna 1999 alle 36-vuotiaista viljelijöistä 55 % suunnitteli tuotannon laajentamista. Tilakokoluokissa tarkasteltuna yli 50 peltohehtaarin tiloista lähes puolet arvioi laajentavansa tuotantoa (MTTL:n selvitys 12/1999 aktiiviviljelijöiden tuotantoon ja toimeentuloon liittyvistä suunnitelmista/Erkki Jokela, Leena Ala-Orvola).

Yleisenä arviona MTTL:n Agenda 2000-uudistuksen vaikutuksia koskevassa tutkimuksessa todetaan, että ammattitaitoiset yrittäjät, jotka laajentavat tuotantoa tai muuten onnistuvat alentamaan tuotantokustannuksiaan, tulevat menestymään. Toisaalta monien tilojen tulotaso ja kannattavuus pysyvät heikkoina.

Tilojen yhteistoiminta

Yhtenä keinona toiminnan tehostamiseksi ja kustannusten alentamiseksi erilaiset maatalouden yhteistoiminnan muodot ovat yleistyneet (mm. verkostoituminen, yhteisnavetat, sikalayhtiöt ja koneyhdytymät).

Pääsääntöisesti yhteistoiminta tapahtuu yhtymän, henkilöyhtiön tai löyhemmän yhteisliittymän muodossa. Myös osakeyhtiön perustaminen maatalouden harjoittamista varten on yleistymässä. Yhtiömuodossa toimittaessa osakkaiden velvollisuudet ja oikeudet on selkeästi säädelty. Yrityskoon suurentuessa useamman yrittäjän yhteistyö antaa paremmat mahdollisuudet selvittää kasvavasta työmäärästä sekä pääoman ja vakuuksien tarpeesta.

Yhteisömuotoisen maatalouden yleisyyttä kuvaa Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen tilasto maksetuista maa- ja puutarhatalouden tulotuista tuensaajan juridisen muodon ja tukivuoden mukaan koko maassa 1995-1999.

Tilasto:

Juridinen muoto	Tiloja kpl				
	1995	1996	1997	1998	1999
Yksityinen hlö	85 039	81 721	80 425	76 862	73 700
Osakeyhtiö	382	391	426	423	420
Rekist. avoin-/kommandiittiyhtiö	233	260	251	238	226

Lähde: Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus: IACS- ja YTJ-rekisterit

Monipuolistuminen

Tuotannon tehostamisen ohella myös toiminnan monipuolistaminen on usein välttämättömyyttä, jotta suomalainen maatalousyrittäjä voisi pärjätä kilpailussa muiden maiden viljelijöiden kanssa. Maatalousyrittäjät ovat pyrkineet enenevässä määrin etsimään uusia ansiolähteitä perinteisen maatilatalouden rinnalle.

Melan tilastojen mukaan alkavista maatalousyrittäjistä noin 10%:lla oli vuonna 1999 maatilatalouden rinnalla muuta MYEL-vakuutettavaa liitännäistoimintaa, josta vahvistettiin MYEL-työtulon korotusta. Koko vakuutuskannasta runsaalla 20 %:lla arvioidaan olevan liitännäistoimintaa. MYEL-vakuutuksen liitännäistoiminnaksi luetaan MVL:n mukaan verotettu toiminta (tyypillisimpänä konetyöt). EVL:n mukaan verotettu maatilalla harjoitettava liitännäistoiminta ei em. lukuihin sisälly.

Maatalousyrittäjiä, jotka harjoittavat MYEL-vakuutetun maatalousyrittäjätoiminnan rinnalla YEL-vakuutettua muuta yrittäjätoimintaa, oli vuonna 1995 Eläketurvakeskuksen tilaston mukaan 8 300.

Maatalouden liitännäistoimintojen yleistymisen ohella yleistyy myös työssäkäynti tilan ulkopuolella. Niiden tilojen määrä, joilta viljelijä tai puoliso käy palkkatyössä kokopäivätoimisesti tai osa-aikaisesti, on lisääntynyt tasaisesti viime vuosina. Vuonna 1999 tällaisia tiloja oli 45 % kaikista tiloista. Palkkatyössä käynti on sitä yleisempää, mitä eteläisemmästä osasta maata on kysymys. Kasvinviljelytiloilla palkkatyöstä tuloja hankkivien osuus on lähes kaksinkertainen kotieläintiloihin verrattuna.

Mitä parempi muun alan koulutus viljelijällä on, mitä pienempi tila on ja mitä nuoremasta viljelijästä on kysymys, sitä todennäköisemmin hän hankkii ansioita muualtakin kuin tilan alkutuotannosta. Nuorten maatalousyrittäjien hyvä koulutustaso ja laajenemismahdollisuuksien kasaantuminen päätoimisuuteen pyrkivälle pienelle tilajoukolle tulevat mitä ilmeisemmin kasvattamaan monitoimisten maatilojen suhteellista osuutta nykyistä suuremmaksi (MTTL:n julkaisu 96-2000, Viljelijäperheiden monitoimisuus suomalaisilla maatioilla, Asko Peltola).

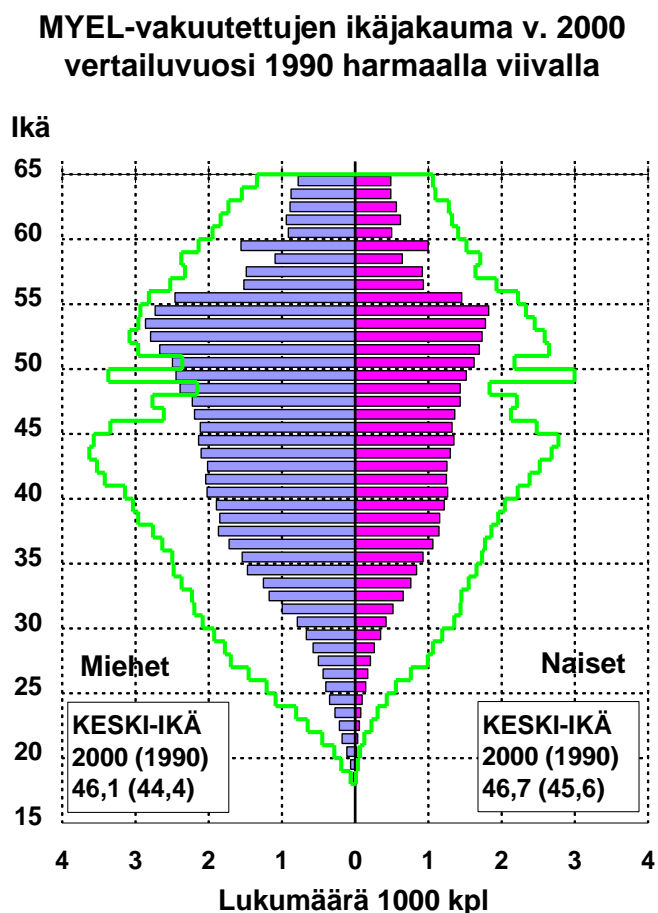
2.3 Maatalousyrittäjien ikärakenteen kehitys

MYELin piiriin kuuluvat 18-64-vuotiaat maatalousyrittäjät ja perheyrittäjien jäsenet. MYEL-vakuutettujen määrä on vähentynyt keskimäärin noin 5 % vuodessa viime vuosien aikana. Muutosnopeus kiihtyi jonkin verran 1990-luvun loppupuolella Suomen liityttyä EU:iin. Kun vakuutettujen määrä vuonna 1990 oli 177 000 henkeä, vuoteen 2000 mennessä lukumäärä oli alentunut 106 000 vakuutettuun. Lisäksi MYEL-vakuutusvelvollisuudesta vapautettuja oli vuoden 2000 alussa 11 300 henkilöä.

MYEL-vakuutettujen keski-ikä on noussut 1,5 vuodella vuodesta 1990 vuoteen 2000. Miesten keski-ikä on tällä hetkellä 46,3 vuotta ja naisten vastaavasti 46,9 vuotta. Maatalousväestön ikäpyramidissa suurimmat ikäluokat ovat tällä hetkellä ikävuosien 50-55 välillä. Valtaosa maatalousyrittäjistä on edelleen miehiä: miesten osuus vakuutetuista on 62 %.

Seuraava kuva osoittaa MYEL-vakuutettujen ikäjakauman muutosta erikseen miesten ja naisten osalta vuosina 1990 ja 2000.

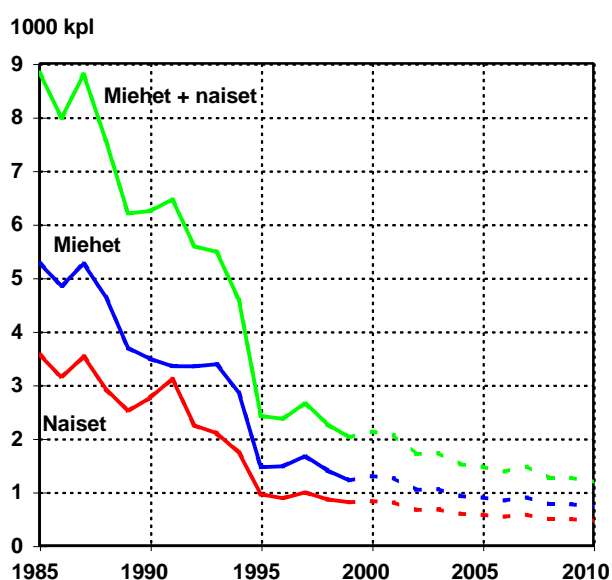
Kuva 4.

Ikärakenteeseen vaikuttavat lähinnä kaksi seikkaa: ikäpyramidin yläpäässä, 55 vuotta täyttäneiden ryhmässä näkyy yleisten varhaiseläkejärjestelmien ja maatalouden luopumistukijärjestelmän vaikutus, nuoremmissa ikäluokissa taas se, minkä verran MYEL-järjestelmän piiriin tulee uusia alkavia vakuutuksia.

Kuva 5.

Uusien aloittavien MYEL-vakuutettujen lukumäärä v. 1985 - 2010

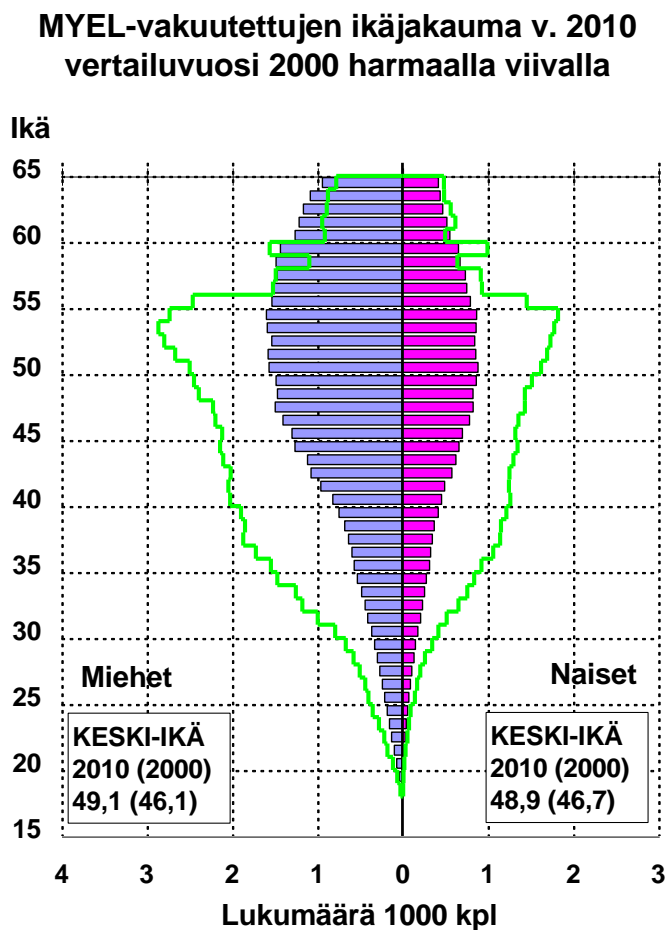

Uusia aloittavia MYEL-vakuutettuja oli 1990-luvun alkuvuosina vielä noin 6000 vuodessa, 1990-luvun lopulla enää noin 2000 vuodessa. Vuodesta 2000 eteenpäin alkavien vakuutettujen määrän arvioidaan vuosittain edelleen alenevan siten, että vuonna 2010 uusia aloittavia maatalousyrittäjiä olisi enää 1200. Sukupuolijakauman ei arvioida olennaisesti muuttuvan nykyisestä: naisten osuus uusista vakuutetuista (39%) ei ole juurikaan suurempi kuin naisten osuus koko vakuutuskannasta (38%).

Keskimäärin MYEL-vakuutuksessa on 1,49 henkilöä vakuutettuna tilalta (tilanne vuoden 2000 lopussa). Tässä suhteessa tilanne on muuttunut huomattavasti aikaisemmasta, jolloin oli tyypillistä, että molemmat puoliset ryhtyivät harjoittamaan maatilataloutta ja tulivat MYEL-vakuutuksen piiriin.

Seuraavassa kuvassa on ennustettu MYEL-vakuutettujen ikäjakauman kehitystä vuonna 2010 (vertailuvuotena vuosi 2000).

Kuva 6.

Ikäpyramidin yleismuoto säilyy samanlaisena kuin nykyisinkin, sillä suurimmat ikäluokat ovat välillä 50-55 vuotta. Kaikki ikäluokat ovat nykyistä pienemmät kun vakuutettujen kokonaismäärän arvioidaan alenevan noin 62 000 henkilöön. Lukumäärän arvioidaan alenevan suunnilleen samaa vauhtia kuin tällä hetkellä eli noin 5 % vuodessa. Sukupuolijakauman osalta arvioidaan naisten osuuden jonkin verran alenevan.

3. MAATALOUSYRITTÄJIEN MYEL-TURVAN JA SAIRAUSVAKUUTUSTURVAN KEHITTÄMISTARPEET

3.1 MYELin soveltamisalaan liittyvät ongelmat

Toiminnan luonteeseen liittyvät rajaukset

Säännökset

MYELin soveltamisala on rajattu maatilatalouteen, ammattimaiseen kalastukseen sekä porotalouteen. Nämä MYELin piiriin kuuluvat toiminnat ovat luonnon jatkuvaan tuotokkyyn perustuvia suomalaisen maaseudun peruselinkeinoja.

Lisäksi MYELin piiriin kuuluu sellainen maatilatalouden, kalastuksen ja poronhoidon yhteydessä harjoitettava toiminta, jota ei ole pidettävä eri yrityksenä. Tällä säännöksellä on tarkoituksenmukaisella tavalla pyritty keskittämään maatilalan, kalastusyrityksen ja porotaloustilan ansiotoiminnan kokonaisuus samaan eläkevakuutukseen.

Näiden ns. liitännäistoimintojen osalta rajanvetoa MYELin ja YELin välillä ei ole tarkemmin määritelty säädösten tasolla, mutta ratkaisukäytännössä on vakiintuneesti sovellettu samaa rajanvetoa kuin verotuksessa maatilatalouden tuloverolain (MVL) ja elinkeinoverolain (EVL) välillä. MVL:n mukaan verotettu maatilatalouden liitännäistoiminta vakuutetaan MYELin nojalla ja EVL:n mukaan verotettu toiminta vakuutetaan YELin nojalla. Tästä periaatteesta on poikettu vain niissä harvoissa tapauksissa, joissa verotusta on voitu pitää väärin toimitettuna. Tämä rajanveto on vakiintunut myös valitusviranomaisten ratkaisukäytännössä.

Pakollisen MYEL-vakuutuksen piiriin kuuluvan maatalousyrittäjätoiminnan laajuus on rajattu minimityötuloa koskevalla ehdolla. Pakollisen MYEL-vakuutuksen edellytyksenä on, että MYEL-työtuloksi voidaan arvioida vähintään 15 067 mk vuodessa (vuoden 2001 tasossa). Maatilatalouden harjoittajien osalta edellytetään lisäksi, että viljelmän koko on vähintään 5 MYEL-hehtaaria, kun mukaan luetaan peltoala sellaisenaan ja kasvullisen metsämaan pinta-alasta säädetty osuus. Alle viiden MYEL-hehtaarin tilalta tai em. vähimmäistyötuloa pienemmällä työtulolla MYEL-vakuutuksen voi ottaa vapaaehtoisena. Kun perustoiminta (maatilatalous, kalastus tai poronhoito) täyttää pakollisen vakuuttamisen vähimmäisehdot, pienimuotoinenkin liitännäistoiminta voi olla mukana pakollisessa MYEL-vakuutuksessa työtuloa korottavana tekijänä.

Muutokset

Maaseudun peruselinkeinojen kannattavuus on viime vuosina heikentynyt. Yrityskoon kasvattamisesta ja toisaalta toiminnan monipuolistamisesta on tullut keskeisiä keinoja tilojen kannattavuuden parantamiseksi ja maatalousyrittäjien toimeentulon turvaamiseksi. Koko yhteiskunnan näkökulmasta maatilatalouden monipuolinen merkitys maaseudun yleisen elinvoimaisuuden ja viihtyvyyden ylläpitäjänä on korostumassa.

MYEL-järjestelmä on maatalousyrittäjien sosiaaliturvan perusta, johon kytkeytyvät kaikki keskeiset ansioperusteiset sosiaaliturvaetuudet. MYELin soveltamisalan määrittelyn tulisi mahdollisimman hyvin ottaa huomioon se kehitys, jota tapahtuu itse elinkeinotoiminnassa. Yrittäjätoiminnan jääminen kokonaan MYELin soveltamisalan ulkopuolelle merkitsee sitä, että toiminta ei kuulu myöskään maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen, maatalouslomituksen eikä luopumistukijärjestelmän piiriin. Maaseudun ja maatilayritysten voimakkaassa muutoskehityksessä nykyiset MYEL-soveltamisalaa koskevat ratkaisut eivät välttämättä enää vastaa uutta tilannetta.

Ongelmat

MYELin soveltamisalan nykyiseen määrittelytapaan liittyy ongelmia lähinnä liitännäistoimintojen osalta. Eläkelain soveltamisalaratkaisu perustuu verottajan tekemään päätökseen liitännäistoimintaan sovellettavasta verolaista. Verottajan ratkaisukäytäntö saattaa vaihdella eri osissa maata. Samankin yritystoiminnan verotuskohtelu voi muuttua verottajan arvioidessa tilannetta uudelleen esimerkiksi toiminnan laajennuttua. Sovelletavan verolain muuttuessa toiminta on siirrettävä myös toiseen eläkejärjestelmään, vaikka itse toiminta luonteeltaan jatkuu entisenlaisena.

Maatilatalouden liitännäistoiminnan pienimuotoisuuden vuoksi eläkevakuuttamisen alaraja jää usein täyttymättä, kun YEL-vakuutuksen vähimmäistyötulo on 30 134 markkaa (vuonna 2001). Vapaaehtoisen YEL-vakuutuksen mahdollisuutta ei ole juurikaan käytetty, joten maatalojen EVL:n mukaan verotettavat vähäisemmät liitännäistoiminnat jäävät kokonaan työeläketurvan ulkopuolelle. Tämä kehitys ei vastaa työeläkejärjestelmän yleistä tavoitetta, jonka mukaan kaikesta ansiotoiminnasta tulisi kertyä eläkettä.

Nykyinen verotukseen pohjautuva ratkaisu on omiaan myös aiheuttamaan vakuutetuille itselleen epätietoisuutta sosiaaliturvan hoitamisen suhteen. Yrittäjä ei välttämättä miellä verotusratkaisun heijastusvaikutusta sosiaaliturvaansa, vaan olettaa kaiken maatilalla tapahtuvan yrittäjätoimintansa kuuluvan MYEL- ja MATA-tapaturmaturvan piiriin. Käytännössä turvan puuttuminen pienimuotoisesta liitännäistoiminnasta saattaakin selvittää yrittäjälle vasta tapaturman satuttua.

Toimintamuotoihin liittyvät rajaukset

MYELin piiriin kuuluvat maatilatalous, kalastus ja poronhoito. Yrittäjien välinen yhteistoiminta näiden maaseudun peruselinkeinojen piirissä on saanut käytännössä erilaisia muotoja, jotka perustuvat sekä toiminnan luonteiden eroihin että toimintoja ohjaavien säädösten eroavaisuuksiin.

Yhteistoimintamuodot

Kalastusammattin harjoittaminen on ollut yhtiömuodossa tavallista jo maatilataloutta aikaisemmin. Kalastusta harjoitetaan sekä henkilöyhtiö- että osakeyhtiömuodossa. Avoin yhtiö on yleisin yhtiömuoto. Osakeyhtiöistä osa on perheyhtiöitä, joissa määräämisvalta on yhden perheen jäsenillä, osa useamman kalastajan yhdessä perustamia. Osakeyhtiömuotoisena kalastusta harjoittaa merialueella keskimäärin 1 % kaikista kalastajarytistä, sisävesialueella osuus jää alle prosenttiyksikön Riista- ja kalatalouden tut-

kimuslaitoksen raportin mukaan. Yhtiömuotoa vapaamuotoisempi yhteistoimintamuoto on osuudella kalastus, jossa henkilö ei omista osakaahan aluksesta ja saa palkan pelkäänsä osana saaliista. Kaiken kaikkiaan MYEL-vakuutettuja kalastajia oli 1 195 vuoden 2000 alussa.

Porotalouden harjoittaminen Suomessa perustuu paliskuntajärjestelmään. Yhtiömuodossa porotaloutta ei harjoiteta. MYEL-vakuutettuja porotalouden harjoittajia oli 1 455 vuoden 2000 alussa.

Perinteisessä maatilataloudessa yleisiä yhteistoimintamuotoja ovat aikaisemmin olleet koneyhtymät sekä erilaiset naapuriaputyypit, vapaamuotoiset järjestelyt. Myös osuuskuntamuodossa tapahtuvalla yhteistoiminnalla on maassamme pitkät perinteet. Vasta viime vuosina tuotannolliset yhtiöt sekä yhteisnavetta/yhteissikala -tyyppiset yhteistoimintamuodot ovat olleet yleistymässä. Niiden osuus on kuitenkin edelleen erittäin vähäinen. Kaikkiaan osakeyhtiömuotoisia maa- ja puutarhatalouden tulotukien tuensajia vuonna 1999 oli 420 MMM:n tietopalvelukeskuksen rekisterien mukaan. Maatalousosakeyhtiöiden osuudeksi voidaan arvioida näistä vajaa puolet.

Maatalousyrittäjien yhteistoiminnalla tavoitellaan kustannussäästöjä ja pyritään parantamaan suomalaisten maatalousyritysten kannattavuutta. Siksi yhteistoiminnan kehittämistä pyritään edistämään myös maatalouspoliittisin keinoin. Maatalousyrittäjien yhteistoiminnan toteutus saa mm. rahoitus- ja vakuuskysymysten näkökulmasta selkeät muodot silloin, kun yhteistoiminta yhtiöitetään. Tällöin osallistujien velvollisuuksia ja oikeuksia säätelee asianomaista yhtiömuotoa koskeva lainsäädäntö. Tarkoituksenmukaisen yhtiömuodon valintaan vaikuttaa mm. toiminnan luonne ja siihen sijoitettava pääomapanos.

Yritysmuotokysymyksessä yhteisen maatalouspolitiikan toimeenpanoa ohjaa Euroopan yhteisössä noudatettu oikeusperiaate. Sen mukaan yhteisön jäsenvaltiot eivät saa sulkea pois mitään tiettyjä oikeushenkilöitä pelkäänsä sen perusteella, mikä on näiden oikeudellinen muoto määriteltäessä, millä ehdoilla oikeushenkilö voidaan hyväksyä viljelijäksi (esim. EY-tuomioistuimen päätös 18.12.1986 n:o 312/85 ja 15.10.1992 n:o C-162/91). EY-tuomioistuin on perustellut ratkaisujaan viittaamalla Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 34 artiklan (ent. 40 artikla) syrjimättömyysperiaatteeseen.

Ongelmat

Maatalousyrittäjien uusien, yleistyvien yhteistoimintamuotojen osalta pätee sama kuin edellä todettiin uusien toiminta-alueiden osalta. Jos maatalousyrittäjätoiminta sille valitun muodon perusteella jää MYELin soveltamisalan ulkopuolelle, yrittäjä jää samalla koko Mela-turvan ulkopuolelle. Hän ei kuulu maatalousyrittäjien tapaturmavakuutusturvan, luopumistukijärjestelmän eikä maatalouslomituksen piiriin.

Henkilöyhtiömuodossa tai löyhemmässä yhteenliittymässä harjoitetun maatalousyrittäjätoiminnan osalta eläkevakuuttamistilanne on selkeä. Jos maatalousyrittäjätoimintaa harjoitetaan avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön muodossa, toimintaa harjoitetaan yhteiseen lukuun ja vastuunalainen yhtiömies vakuutetaan maatalousyrittäjänä MYELin nojalla. Sama koskee maatalousyhtymän tai kuolinpesän osakasta. Yhteisnavetan tai yhteissikalan muodossa karjataloutta harjoittavat maatalousyrittäjät vakuutetaan niin ikään

MYELin mukaan, jos muut ehdot (itse työhön osallistuminen ja vähintään 5 MYEL-hehtaarin hallinta) täyttyvät. Yhteisessä yrityksessä harjoitetun toiminnan osuus otetaan yleensä huomioon omalta tilalta vahvistetun MYEL-työtulon korotuksena.

Maatalousyrittäjän eläkevakuuttamista ei sen sijaan ole MYELissä säädelty tilanteessa, jossa maatalousyrittäjätoimintaa harjoitetaan osakeyhtiömuodossa. Silloin, kun yrittäjä-eläkejärjestelmät luotiin, ei perinteistä maatilataloutta harjoitettu osakeyhtiömuodossa eikä asian sääntely siten ollut tarpeen.

Muuta kuin maatilataloutta harjoittavan osakeyhtiön kohdalla tilanne on työeläkelainsäädännössä ratkaistu siten, että osakeyhtiössä johtavassa asemassa oleva toimihenkilö vakuutetaan yrittäjänä, jos hän yksin tai yhdessä perheenjäsentensä kanssa omistaa enemmän kuin puolet osakeyhtiön osakepääomasta tai jos heidän omistamiensa osakkeiden äänimäärä on enemmän kuin puolet kaikkien osakkeiden äänimäärästä (TEL 2 §:n 7 mom.). Perheenjäsenenä pidetään käytännössä henkilöä, joka asuu vakinaisesti samassa taloudessa yrittäjän kanssa ja on hänelle tai hänen aviopuolisolleen sukua suoraan etenevässä tai takenevässä polvessa tai on jonkun tässä tarkoitettun puoliso.

Vuoteen 1999 saakka sovellettiin analogisesti em. YELin ja TELin välistä rajanvetoa koskevaa säännöstä siten, että maatalousyrittäjätoimintaa harjoittavan osakeyhtiön määräämisvaltaa käyttävä osakas vakuutettiin MYELin mukaan yrittäjänä. Vähemmistö-osakkaat vakuutetaan LELin mukaan työntekijöinä. Vakuutusosoikeus antoi kuitenkin keväällä 1999 eräässä yksittäistapauksessa päätöksen, jossa se katsoi, ettei maatalousyrittäjätoimintaa harjoittavan osakeyhtiön enemmistöosakastakaan voida nimenomaisen säännöksen puuttuessa vakuuttaa MYELin mukaan. Tämän jälkeen tilanne on ollut epäselvä: minkä eläkelain piiriin maatalousyrittäjätoimintaa harjoittavat osakeyhtiön osakkaat kuuluvat.

Perheyhtiötyyppisiä osakeyhtiöitä yleisemmiksi ovat muodostumassa kahden tai useamman maatalousyrittäjän yhdessä perustamat osakeyhtiöt. Tällaisessa yhtiössä kenelläkään yrittäjistä ei yleensä ole osake-enemmistöä eikä määräämisvaltaa. Näitä osakeyhtiöitä ollaan perustamassa lähinnä työvoimavaltaisen kotieläintalouden tai erikoisviljelyn harjoittamiseen. Vaikka tällaisenkin osakeyhtiön osakkaana olevat maatalousyrittäjät käytännössä tekevät yrittäjätyötä esimerkiksi yhteisnavetassa samalla tavalla kuin omaan lukuun maataloutta harjoittaessaan, he jäävät MYEL-turvan ulkopuolelle. Jos osakeyhtiön vähemmistöosakkaat tekevät työtä palkkaa vastaan, he kuuluvat LELin piiriin. Jos palkkaa ei nosteta, toiminta jää kokonaan työeläketurvan ulkopuolelle.

3.2 MYEL-työtulomäärittelyn säädöstaso perustuslain näkökulmasta

Työtulon merkityksestä

MYEL-työtulon määrittämisellä on monenlaisia vaikutuksia vakuutetun henkilön oikeusasemaan. MYEL-vakuuttamisvelvollisuus syntyy vain, jos yrittäjälle määriteltävä työtulo on säädetyn vähimmäistyötulon suuruinen. Vakuutetulle aikanaan maksettava MYEL-eläke sekä häneltä perittävät vakuutusmaksut määräytyvät hänelle vahvistetun MYEL-työtulon perusteella. MYEL-työtulolla on maatalousyrittäjälle tärkeä merkitys myös muussa sosiaaliturvalainsäädännössä.

Yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan, on uuden perustuslain 80 §:n mukaan säädettävä lailla. Lainkohtaa koskevan hallituksen esityksen (1/1998) mukaan säännös edellyttää, että kaikki yksilön oikeusasemaan vaikuttavat keskeiset säännökset tulisi antaa lailla. Asetuksen antaja voidaan kuitenkin lailla valtuuttaa antamaan tarkempia säännöksiä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksiin liittyvistä vähäisistä yksityiskohdista.

Laintasoiset säännökset

Tällä hetkellä MYEL-työtulon määrittämistä koskevat lainkohdat ovat MYEL 8 ja 8 a h §:ssä.

Työtulon määrittämistä koskeva perussäännös on MYEL 8 §:ssä. Sen mukaan eläkkeen perusteena olevan työtulon määräämistä varten maatalousyrittäjälle vahvistetaan se työtulo, jonka hänen voidaan kohtuudella arvioida jatkuvasti saavan tämän lain piiriin kuuluvasta toiminnastaan. Lainkohdassa tarkoitettujen maatalousyrittäjien puolestaan on määritetty lain 1 §:n 2 momentissa.

Maatilatalouden harjoittajien työtulon määrittämistä koskevat tarkemmat säännökset ovat lain 8 a - 8 c §:ssä. Viljelmän työtulo määrätään erikseen viljellyn maatalousmaan ja kasvullisen metsämaan osalta.

Viljellyn maatalousmaan osalta määritetään pinta-alan mukaan laskettu perustyötulo ja sen ympärille työtulon normaalialue, jolta työtulo voidaan vahvistaa joustavasti viljelijän esityksen mukaan. Jos hakemuksessa ei ole esitetty työtuloa tai esitetty määrä on ilmeisesti ristiriidassa viljelmän tosiasiallisten olosuhteiden kanssa, työtulo on perustyötulon suuruinen (MYEL 8 b §). Lain 8 b §:n 5 momentissa on säännös työtulon poikkeuksellisesta määrittämisestä, jonka perusteella työtulon normaalialueesta voidaan poiketa ylös- tai alaspäin. Työtulo voidaan määrittää MYEL 8 b §:n 1 - 4 momentin säännöksistä poiketen, jos viljely- tai muu tuotantotapa, viljelmällä työskentelevien maatilatalouden harjoittajien poikkeuksellinen määrä, viljelmän tuottavuus tai muu näihin verrattava syy niin edellyttää. Liitännäistoiminnan työtulo arvioidaan em. työtulon poikkeuksellista määrittämistä koskevan lainsäännöksen sekä työtulon määrittämistä koskevan MYEL 8 §:n yleissäännöksen nojalla.

Kasvullisen metsämaan työtulon määrittelemisestä on säännökset lain 8 c §:ssä. Vuotuista työtuloa määrättäessä lähtökohtana on hehtaarien määrään ja metsän sijaintiin perustuvan perustyötulon määrittäminen. Perustyötuloa on mahdollista korottaa tai alentaa laissa määritellyin perustein.

Poronmistajan työtulo määrätään porojen lukumäärän ja työpäivien perusteella. Lisäksi työtuloon lisätään palkkiot paliskunnan poroisäntänä tai rahastonhoitajana tehdystä työstä (MYEL 8 f §).

Kalastajan työtulon määrittely perustuu lain yleissäännökseen (MYEL 8 §). Kalastajalle vahvistetaan siten se työtulo, jonka hänen voidaan kohtuudella arvioida jatkuvasti saavan ammattimaisesta kalastuksesta.

Alemmanasteiset säännökset

Lakia alemman asteisilla säädöksillä ei ole juurikaan säännelty maatalousyrittäjän työtulon määräytymiseen liittyviä seikkoja. Asetustasolla annettaviin tarkempiin määräyksiin on annettu lain tasolla valtuutus ja MYEL 21 §:ssä on yleisvaltuutus, jonka mukaan tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella. Lisäksi MYEA 2 §:ään sisältyvät säännökset työtuloselvityksen antamisesta sekä velvollisuudesta antaa eläkelaitokselle sen pyytämät vakuutuksen hoitoon ja työtulon vahvistamiseen vaikuttavat tiedot on tarkoitus siirtää lain tasolle työeläkejärjestelmän tietojen antamista, saamista ja salassapitoa koskevan lakipaketin yhteydessä.

Melan sisäinen työtulomääritystä koskeva ohjeistus on laadittu ratkaisukäytännön yhtenäistämiseksi. Sillä pyritään turvaamaan keskenään samanlaisten tapausten yhdenvertainen kohtelu, mutta muutoksenhakuelimiä sitovaa vaikutusta ohjeistuksella ei ole.

3.3 MYEL-maksujen maksuaikataulu

Erääntyminen

Vuoden 2001 alusta lukien maatalousyrittäjien MYEL- ja MATA-vakuutusmaksujen erääntymisajankohtia muutettiin siten, että ne aikaisempaa paremmin sopisivat yhteen vakuutettujen maataloustukimaksatusten ajankohtien kanssa. Muutos perustui Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen maksuvalmiustyöryhmän esityksiin (STM 2000:6). Vakuutusmaksu erääntyy valtaosalla vakuutetuista vuosittain kolmessa erässä (eräpäivät 25.2., 25.5. ja 25.10.). Jos vuotuinen maksu jää alle 4 525,13 mk, eräpäiviä on kaksi (helmi- ja lokakuun eräpäivät), paitsi jos maksu jää alle 1 508,38 mk, jolloin eräpäiviä on yksi (toukokuun eräpäivä).

Toteutetulla vakuutusmaksujen eräpäiviä koskevalla säädösmuutoksella on päästy tilanteeseen, jossa MYEL-maksut erääntyvät maatalousyrittäjien keskimääräinen maksuvalmius huomioon ottaen otollisena ajankohtana vuoden mittaan. Eräpäivät on kuitenkin edelleen asetustasolla säädetty, eivätkä yrittäjäkohtaiset ratkaisut vakuutusmaksujen yksilöllisistä erääntymisajankohdista ole mahdollisia.

Yksittäisten maatalousyritysten maksuvalmiustilanne on keskenään hyvinkin erilainen muun muassa tilan tuotantosunnasta riippuen. Vakuutettujen kannalta olisi siten tarvetta MYEL-maksujen erääntymisajankohtien yksilölliseen sopimiseen. Tällöin voitaisiin ottaa huomioon asianomaisen yrityksen tarpeet, kun asiakas voisi sopia Melan kanssa tilansa tuotantosuntaan ja tulojen jaksottumiseen soveltuvan maksuaikataulun. Oikein ajoittuvat maksut parantaisivat vakuutetun maksuvalmiutta ja sitä kautta myös Melan vakuutusmaksukertymää.

Maksuaika

Vähäistä joustoa tilanteessa, jossa vakuutetulla on tilapäisiä maksuvaikeuksia eikä hän selviydy maksustaan säädettyyn eräpäivään mennessä, antaa nykyisellään mahdollisuus sopia korollisesta maksuaikataulusta Melan kanssa. Eräpäivän jälkeiseltä ajalta maksulle peritään normaali viivästyskorko, joka vuonna 2001 on 11 %. Myös maksujen lähettä-

mistä ulosottoon voidaan tilapäisissä maksuvaikeuksissa olevan vakuutetun pyynnöstä lykätä jonkin verran.

Melan hallituksen päätöksellä on määrätty ne puitteet, joissa ulosottoon lähettämistä koskeva lykkäys on mahdollinen. Vakuutetun on lykkäystä pyytäessään ilmoitettava se tulolähde, josta hän myöhemmin tulee saamaan varat maksujen suorittamiseen. Maksuaikaa ei myönnetä niille maatalousyrittäjille, jotka ovat toistuvasti jättäneet maksunsa suorittamatta eräpäivään mennessä, eikä niille, joilla on aikaisempia maksuja suorittamatta. Ulosottoon lähettämistä voidaan siirtää 12 kuukauden päähän eräpäivästä, kun normaalisti maksu lähtee ulosottoon 5 kuukauden kuluttua eräpäivästä. Maksuajalta peritään tällöinkin normaali viivästyskorko.

MYELin mukaisista kustannuksista vastaavat maatalousyrittäjien eläkelaitos ja valtio (MYEL 13 §). Melan kustannettava osuus muodostuu eläkelaitoksen saamista vakuutusmaksuista, joista on vähennetty hoitokulut, ja sijoitusten tuotoista. Valtio vastaa kustannuksista muilta osin. Valtionosuutta määrättäessä vakuutusmaksutulona ei oteta huomioon ulosottoon lähetettyjä vakuutusmaksusaamia. Ulosottoon lähettämisen lykkääminen vähentää siten valtionosuutta MYELin kustannuksista ao. vuodelta, koska saaminen luetaan Melan kustannettavaan osuuteen.

3.4 MYEL-vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttaminen

MYEL-vakuutus on pakollinen, jos laissa säädetyt vakuuttamisvelvollisuuden edellytykset täyttyvät. Maatalousyrittäjä, samoin kuin muukin yrittäjä, voi kuitenkin saada vapautuksen vakuuttamisvelvollisuudesta, jos hänen eläketurvansa ja hänen omaistensa perhe-eläketurva on muutoinkin riittävä (MYEL 4 §, YEL 4 §).

Tarkemmat ohjeet vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttamisesta ja vapautuksen keskeyttämisestä on antanut sosiaali- ja terveysministeriö päätöksellään 14.6.1994. MYEL-vapautusasiat käsittelee Mela, YEL-vapautusasioissa toimivalta on Eläketurvakeskuksella.

MYEL-vakuuttamisvelvollisuudesta vapautettuja oli vuoden 2000 lopussa 11 200.

Aikaisemmat selvitykset

Eläketurvakeskuksessa on selvitelty yrittäjiä koskevan vapautussäännöksen poistamista. Asiasta laadittua muistiota on käsitelty Yrittäjien neuvottelukunnassa 21.2.2000, joka puolsi vapautussäännön poistamista YEL:sta. Eläketurvakeskus totesi, että vapautussäännös olisi lakien yhdenmukaisen soveltamisen takia poistettava myös MYEListä ja pyysi lausunnot asiasta MYEL-vakuutettuja edustavilta järjestöiltä sekä Melalta.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry kiinnitti lausunnossaan huomiota erityisesti siihen, että vapautussäännön poistamista harkittaessa on varmistettava, ettei epäkohtia työttömyysturvan osalta synny. Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ei kannattanut vapautusjärjestelmän poistamista vaan edellytti ainakin perusteellisempaa selvitystä, jos asiaa edelleen valmistellaan. Mela analysoi lausunnossaan vapautusjärjestelmään liittyviä ongelmia ja etuja.

Kysymys vapautusjärjestelmän poistamisesta on muiden yrittäjien kuin maatalousyrittäjien osalta pohdittavana samanaikaisesti sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa YEL-työryhmässä.

Vapautusedellytykset

STM:n päätökseen sisältyy kolme sääntöä, joiden perusteella vapautus voidaan myöntää. Vapautusperusteet ovat keskenään vaihtoehtoisia. Säännöille on yhteistä se, että muun eläketurvan riittävyttä ei määritellä markoissa. Vaikka laskennallisen eläkkeen määrä olisi huomattavan suuri, vapautusta ei voida myöntää, jos mikään vapautusehdoista ei täyty.

Ensimmäisen ja toisen vapautusäännön perusteella saa vapautuksen vain silloin, kun yrittäjällä on yritystoiminnan ohella samanaikaisesti jatkuvaa muuta ansiotuloa. Kolmas sääntö ei vaadi rinnakkaista ansiotoimintaa, mutta sen perusteella vapautetaan vain silloin, kun yrittäjätoiminta ei enää kartuta uutta eläketurvaa yhteensovitussäännöksen estäessä sen.

Ensimmäinen sääntö määrittelee vapauttamisen edellytykset pelkästään yrittäjän työtulon ja muiden eläkkeeseen oikeuttavien ansiotulojen suhteella. Työtulo voi olla enintään kolmannes yrittäjän muista tuloista eli riittää kun muut eläkkeeseen oikeuttavat ansiotulot ovat kolminkertaiset työtuloon nähden. Sääntö on yksinkertainen ja myös hakija voi etukäteen arvioida vapautusedellytyksen täyttymisen. Vapautuksia myönnetään eniten tämän säännön perusteella.

Toinen sääntö edellyttää, että työtulo on enintään muiden ansiotulojen suuruinen ja eläketurva vähintään 40 % kaikista eläkkeeseen oikeuttavista ansiotuloista. Tätä sääntöä sovelletaan silloin, kun työtulo on yli kolmannes muista tuloista. Käytännössä tämän edellytyksen arviointi tarkoittaa arviolaskelman tekemistä hakijan hakemishetkeen saakka kertyneen eläketurvan määrästä.

Kolmas sääntö edellyttää, että yrittäjätoiminnasta ei kartu enää uutta eläketurvaa yhteensovitussäännöksen estäessä sen. Tätä sääntöä sovelletaan silloin kun muu ansiotoiminta on päätynyt tai hakija eläkkeellä ollessaan aloittaa yrittäjätoiminnan. Sääntöä sovelletaan myös silloin kun yrittäjätulo on yli puolet muista eläkkeeseen oikeuttavista ansiotuloista. Säännön soveltaminen on työlästä ja sen perusteella vapautus tulee käytännössä vain harvoin myönnettäväksi. Sääntö ei myöskään kaikissa tilanteissa toimi johdonmukaisesti. Henkilö, joka on vapautettu ensimmäisen tai toisen säännön perusteella työ- tai virkasuhteessa ollessaan, saattaa saada vapautusasiassa hylkäävän päätöksen eläkkeelle siirtymisen jälkeen sen vuoksi, että kolmannen säännön edellytykset eivät yhteensovitussäännöksistä johtuen täyty.

Vapautus vakuuttamisvelvollisuudesta myönnetään toistaiseksi. Hakijalla on kuitenkin ilmoittamisvelvollisuus, jos olosuhteissa tapahtuu sellaisia muutoksia, (esimerkiksi työsuhteen päätyminen), että ne saattavat vaikuttaa vapautuksen jatkumiseen.

Yrittäjä voi kesken vapautuksen hakea takaisin MYEL-vakuutukseen, jos hän terveydentilansa ja muiden olosuhteidensa puolesta täyttää vakuuttamisen edellytykset. Uusi

vakuutus alkaa hakeutumista seuraavan kuukauden alusta.

Edellä sanottujen edellytysten puitteissa sivutoiminen maatalousyrittäjä voi siis valita, ottaako hän MYEL-vakuutuksen vai hakeeko vapautuksen vakuuttamisvelvollisuudesta.

Selvitys vapautetuista

Melassa on selvitetty MYEL-vapautettujen profiilia otantatutkimuksella. YEL-vakuuttamisvelvollisuudesta vapautettujen yrittäjien profiilia on puolestaan selvitetty Jani Hautalan tutkielmassa (Tampereen yliopisto, Yrityksen taloustieteen ja yksityisoi-keuden laitos, kauppatieteiden kandidaatin tutkielma 12.1.1999).

Melan suorittamassa tutkimuksessa valittiin satunnaisotannalla 167 MYEL-vakuutuksesta vapautuksen vuonna 2000 ensimmäistä kertaa saanutta henkilöä. Otanta vastaa noin neljänneistä kaikista ao. vuonna myönnettyistä vapautuksista. Tutkimuksessa selvitettiin mm. vapautettujen ikä- ja sukupuolijakauma, ammatti, työsuhteen alkamisvuosi, minkä eläkelain piiriin muu ansiotoiminta kuului, palkan ja työtulon määrä, vapautusperuste sekä tilan tuotantosuunta.

Selvityksessä todettiin, että vapautettujen MYEL-työtulot ovat selvästi alhaisemmat kuin viljelijöiden keskimäärin. Johdonmukaista tämän kanssa oli, että vapautuksen saaneiden tilat olivat pienempiä kuin muiden viljelijöiden keskimäärin. Vapautuksen saaneen maatalousyrittäjän tilan tuotantosuuntana oli tyypillisesti viljanviljely.

MYEL-vapautettujen ansiotulon taso oli selkeästi alhaisempi verrattuna YEL-vakuuttamisvelvollisuudesta vapautettuihin. MYEL-vapautetut maatalousyrittäjät ovat tyypillisesti toimessa teollisuus-, rakennus- ja konetöissä kun vastaavasti muilla yrittäjillä suurimpana vapautuksen myöntämisen perusteena olevana toimialana on terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut.

MYEL-vakuutusvelvollisuudesta vapautuksen saaneet ovat selvästi nuorempia kuin vakuutuksessa oleva kanta keskimäärin. Vapautettujen sukupuolijakauma vastaa vakuutettujen kannassa olevaa suhdetta.

Vapautus oli lähes poikkeuksetta myönnetty ensimmäisen säännön perusteella (89%). Kolmannella säännöllä vapautuksen saaneita ei tullut otantaan lainkaan. Selvityksessä havaittiin edelleen, että vapautusta ei yleensä haeta heti sivuansioitoiminnan tai yrittäjätoiminnan alettua. MYEL-vakuutuksesta vapautuksen saanut oli yleensä ainoa yrittäjä tilalla eli tilalle ei jäänyt yhtään vakuutettua vapautuksen myöntämisen jälkeen.

Vapautusjärjestelmään liittyviä ongelmia

Työeläkejärjestelmää on pyritty rakentamaan mahdollisimman kattavaksi siten, että kaikesta ansiotoiminnasta kertyisi eläkettä. Viimeisempänä esimerkkinä tästä on ns. pätkätöiden ottaminen työeläkevakuutuksen piiriin vuonna 1998. Vapautustilanteessa yrittäjätoiminnasta ei luonnollisestikaan kartu eläkettä vapautusajalta. Yrittäjiä koskeva vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttamismahdollisuus ei siten ole johdonmukainen työeläkejärjestelmän yleisen kattavuustavoitteen kanssa.

Selvitysten mukaan ansioeläketurvan taso jää melko alhaiseksi maatalousyrittäjillä, jotka ovat saaneet vapautuksen MYEL-vakuuttamisvelvollisuudesta muun eläketurvan riittävyyden perusteella. Henkilön eläketurvan kannalta olisi siten perusteltua, että myös sivutoimisesta maatalousyrittäjätoiminnasta karttuisi eläkettä.

MYEL-vapautuksen myötä sivutoiminen maatalousyrittäjä menettää monta muuta Melaturvaan liittyvää etuutta. Pakolliseen MYEL-vakuutukseen liittyy automaattisesti MATA-turva. Vakuuttamisvelvollisuudesta vapautetun on otettava erikseen MATA-vakuutus, jos haluaa turvan maatalousyrittäjätyössä sattuvien työvahinkojen varalle. Vakuuttamisvelvollisuudesta vapautettu ei ole oikeutettu lomituspalveluihin, luopumistukeen eikä Mela-sairauspäivärahaan. Vaikka näistä seikoista pyritäänkin tiedottamaan asiakkaille, on aina tapauksia, joissa vapautuksen hakenut ei ole mieltänyt sen heijastusvaikutuksia muuhun turvaan.

Vapautus päättyy sen edellytysten päättyessä eli yleensä samanaikaisesti työ- tai virkasuhteen päättyessä. Joissakin tapauksissa tämä on alentanut kokonaiseläketurvan tasoa, vaikka vapautuksen hakija ei ole niin tarkoittanut eikä vapautusta myönnettäessä ole voitu myöskään ennakoida tulevia tilanteita. Eläketurvan taso voi alentua lähinnä silloin, jos ns. tuleva aika liitetään työsuhteen jälkeen voimaantulleeseen MYEL-työtuloon, joka yleensä on alhaisempi kuin työsuhteen palkka.

Vapautusjärjestelmä yrittäjätoiminnassa voidaan nähdä myös kilpailua vääristävänä tekijänä. Sivutoiminen yrittäjä voi saada vapautuksen vakuuttamisvelvollisuudesta ja sitä kautta yrittäjäeläkemaksuista kun taas päätoimisella yrittäjällä tällaista mahdollisuutta ei ole.

Vapautusmahdollisuuden puolesta puhuvana seikkana on esitetty sitä, että päättäminen vakuutuksen ottamisesta on osa yrittäjävapautta. Tätä perustelua vastaan puhuu se edellä todettu tosiasia, että päätoimisella yrittäjällä tätä valinnanvapautta ei ole.

Hallinnollisesti vapautusjärjestelmän toimeenpano on raskas. Vapautusasian käsittely edellyttää työtulon arvioimista, vapautuksen ehtojen täyttymisen selvittämistä ja myös jälkikäteisvalvontaa sen suhteen, täytyvätkö myönnetyn vapautuksen ehdot edelleen.

Vapautusjärjestelmän olemassaoloon ei suoranaisesti liity kysymys yrittäjien työttömyysturvasta. Käytännössä kuitenkin MYEL-vakuutuksen ja työttömyysturvan välisestä yhteydestä on esiintynyt epäselvyyttä erityisesti 1990-luvun puolivälissä, kun päätoimiset yrittäjät saivat työttömyysturva-oikeuden. Yhtenä edellytyksenä päätoimisen yrittäjän työttömyyspäivärahalle on MYEL-vakuutuksen päättyminen. Tästä vedettiin joissakin tilanteissa johtopäätöksiä myös sivutoimisten maatalousyrittäjien työttömyysturvaan. Sivutoimisen maatalousyrittäjän osalta säännökset eivät kuitenkaan edellytä MYEL-vakuutuksen päättämistä. Se, onko MYEL-vapautusjärjestelmä olemassa, ei ole merkityksellistä tässä tilanteessa, koska sivutoimestaan työttömäksi joutuneella päättyvät joka tapauksessa vapautuksen edellytykset.

3.5 Maatalousyrittäjien sairausvakuutuslain mukainen päivärahan turva

Päivärahan määräytyminen nykyisin

Sairausvakuutuslain (SVL, 364/1963) mukaisen sairausajan päivärahan, äitiys- isyys- ja vanhempainrahan, erityisäitiysrahan sekä erityishoitorahan suuruus määräytyy vakuutetun työtulojen perusteella.

Sairausvakuutuksen työtulokäsité on määritelty sairausvakuutusasetuksessa (473/1963). Työtulolla tarkoitetaan palkkatuloa ja siihen verrattavaa henkilökohtaista tuloa, hankintakaupan yhteydessä tehdyn työn sekä porotalouden hyväksi tehdyn työn arvoa. Elinkeinoiminnan ja maatalouden tulos luetaan työtuloksi siltä osin kuin se katsotaan tuloverolain mukaan verotuksessa puhtaaksi ansiotuloksi. Työtuloksi ei kuitenkaan katsota metsätalouden puhdasta tuottoa, osinkotuloa eikä sivuperintöä. Työtuloa määrättäessä tulosta vähennetään sen hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuvat kustannukset.

Kansaneläkelaitos saa verohallinnolta vuosittain tiedot kunkin verovelvollisen sinä vuonna toimitetussa verotuksessa todetuista muista ansiotuloista kuin sosiaalietuksista. Päivärahan laskennan perusteena käytetään yleensä edellisen vuoden verotuksessa vahvistettua työtuloa, jota tarkistetaan yhden vuoden TEL-indeksillä. Lisäksi työ- tai virkasuhteessa saatuun työtuloon tehdään työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta johtuen 5 %:n (vuonna 2001) suuruinen työntekijäin eläkemaksu- ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksuvähennys.

Jos työtulot kuuden kuukauden ajan välittömästi ennen päivärahauden alkamista ovat olleet vähintään 20 % suuremmat kuin verotuksen mukaiset työtulot, lasketaan päiväraha hakijan pyynnöstä todellisten tulojen perusteella hänen esittämänsä selvityksen perusteella.

Jos työtulot jäävät alle 5 610 mk/v (v. 2001), ei sairausajan päivärahaa makseta lainkaan, vaikka hakija täyttäisi muut päivärahan saamisen edellytykset. Tällaiselle henkilölle voidaan kuitenkin maksaa 60 päivän jälkeen ns. tarveharkintaista sairauspäivärahaa, jonka määrittelyssä otetaan huomioon omat tulot kokonaisuudessaan ja puolison tuloista puolet.

Vakuutetut osallistuvat sairausvakuutusjärjestelmän kustannusten rahoittamiseen maksamalla sairausvakuutusmaksua. Maksu peritään muiden verojen yhteydessä kunnallisverotuksessa todettujen äyrien perusteella. Vuonna 2001 sairausvakuutusmaksun suuruus on 1,5 p/äyri (eläkeläisillä 2,7 p/äyri).

Vuonna 1993 toteutetun tuloverolain uudistuksen yhteydessä verotuksessa sovellettavat ansiotulon ja pääomatulon käsitteet muuttuivat. Nykyisin liikkeen- ja ammatinharjoittajien, maatilatalouden harjoittajien sekä avoimen ja kommandiittiyhtiöiden tulo jaetaan ansio- ja pääomatulo-osaan. Pääomatulo määräytyy yrityksen nettovarallisuudelle lasketun 18 prosentin laskennallisen tuoton mukaan. Tämän ylittävä osuus on ansiotuloa. Maatalouden harjoittajien osalta on sovittu vuoden 2001 kansallisen tukiratkaisun yhteydessä verosäännöksiä muutettavaksi siten, että yrittäjä voisi valita pääomatuloosuuden joko 10 tai 18 %:n mukaan.

Pörssissä noteeraamattomissa osakeyhtiöissä osakkaan saaman osingon pääomatuloksi katsottava määrä lasketaan osinkoa jakavan yhtiön osakkeiden matemaattisen arvon perusteella. Pääomatuloa on määrä, joka vastaa 13,5 %:n vuotuista tuottoa osakkeen matemaattiselle arvolle. Ylimenevä osuus osingoista on ansiotuloa. Pääomatuloon kohdistuu suhteellinen 29 %:n valtionvero ja ansiotuloon progressiivinen verotus.

Nykytilanteen ongelmat

Verouudistuksen jälkeen yrittäjän verotuksen ansiotulo ei enää kuvasta hänen työpanoksensa arvoa siten kuin aikaisemmin. Ansiotulon määrä on riippuvainen yrityksen nettovarallisuudesta, koska yrityksen nettovarallisuus määrää pääomatulo-osuuden määrän. Jäljelle jäävä tulo-osuus on ansiotuloa, jonka perusteella sairausvakuutuksen päiväraha määräytyy.

Päivärahan määräytymistapa maatalousyrittäjillä ei enää johda päivärahaan, joka suuruudeltaan vastaisi yrittäjän sairauden vuoksi menettämää työpanosta ja siitä saamatta jäävää korvausta. Jos ansiotulo-osuus jää vähäiseksi, sairausvakuutuksen päiväraha jää pieneksi. Esimerkiksi iäkkäämmillä viljelijöillä, jotka ovat maksaneet tilan velat, käy helposti niin, että koko yritystoiminnan tulos luetaan pääomatuloksi. Silloin, kun ansiotulo-osuus verotuksessa jää alle 5 610 markan vuodessa, yrittäjä ei saa sairastuessaan (ainakaan 60 ensimmäisen päivän ajalta) sairausajan päivärahaa lainkaan.

Vuoteen 1996 asti em. ongelmaa lievensi se, että sairausvakuutuksessa sovellettiin ns. vähimmäispäivärahaa. Sairausvakuutuksen päivärahaa voitiin edellytysten täytyessä maksaa siinäkin tapauksessa, ettei hakijalla ollut lainkaan verotuksessa todettuja työtuloja. Vuonna 1995 vähimmäispäivärahan suuruus oli 65,90 mk/pvä. Vuoden 1996 alusta oikeus vähimmäispäivärahaan poistui SVL:n mukaisesti myönnettävistä päivärahoista, äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa lukuunottamatta. Vähimmäispäivärahan poistuttua esimerkiksi nuoret yrittäjät, joilla usein on suuret yritystoimintaan kohdistuvat velat ja toiminnan tulos alkuvaiheessa tappiollista, jäävät kokonaan vaille sairauspäivärahaa.

Sosiaaliturvan perusteiden ymmärrettävyyttä vakuutetun yrittäjän kannalta vaikeuttavat sosiaalivakuutuksessa noudatettavat erilaiset työtulokäsitteet. Sairausvakuutuksen päivärahan tason määrää työtulo, joka perustuu verotuksen ansiotuloon. MYELin mukaan taas maatalousyrittäjälle vahvistetaan se työtulo, jonka hänen voidaan kohtuudella arvioida jatkuvasti saavan sanotun lain piiriin kuuluvasta toiminnastaan.

Erilaiset työtulomääritykset johtavat käytännössä siihen, että lyhyen ajan työkyvyttömyysturva (sairauspäiväraha) ja pitkän ajan työkyvyttömyysturva (työkyvyttömyyseläke) määräytyvät erilaisen tulotason perusteella.

4. TYÖRYHMÄN EHDOTUKSET

4.1 MYELin soveltamisalan täydentäminen

MYELin soveltamisala on aikanaan määritelty sillä tavoin, että MYELin piiriin ovat tulleet luonnon jatkuvaan tuottokykyyn perustuvat keskeiset toiminnot: maatilatalous, kalastus ja poronhoito. Perustoimintojen rinnalla harjoitettavat liitännäistoiminnot vakuutetaan samoin MYELissä, ellei toimintaa voida pitää eri liikkeenä. Näiden maatalousyrittäjätoimintojen ja niihin liittyvien liitännäistoimintojen keskitetty hoitaminen Melassa on perusteltua edelleen. Tällöin pystytään hoitamaan tehokkaasti ja taloudellisesti Mela-turvan kokonaisuus, johon liittyvät MYEL-vakuutukseen kiinteästi kytkeytyvät Mela-turvan muut osat: maatalousyrittäjien tapaturmavakuutus, ryhmähenkivakuutus, omavastuuajan sairauspäiväraha turva, maatalouden lomituspalvelut ja luopumistukijärjestelmät.

Työryhmä näkee tärkeänä, että maatalousyrittäjien Mela-turva kattaisi maatalousyrittäjätoiminnan kokonaisuudessaan myös jatkossa. Maatalousyrittäjätoiminnan monipuolistuksessa nykyinen soveltamisalarajaus ei kuitenkaan kaikilta osin ole toimiva. Nykyisessä tilanteessa erityisesti pienimuotoista liitännäistoimintaa jää kokonaan eläkevakuutuksen ulkopuolelle.

Työryhmä on selvittänyt liitännäistoimintojen verotukseen pohjautuvaa määrittelyä korvaavana vaihtoehtona toiminnan laatuun ja laajuuteen pohjautuvaa ratkaisua. Tämän tyyppiseen määrittelmään on päädytty maatalouslainsäädännössä ja luopumistukijärjestelmässä. Maatalouden määrittelmä on hyväksytty EU:n komissiossa maatalouden tukijärjestelmien yhteydessä ja sen pohjautuu yhteisöläinsäädännössä noudatettavaan maatalousmäärittelmään.

Maatalouslainsäädännössä maataloudeksi katsotaan peltoviljely, karjatalous ja muu eläinten pito, kasvihuonetuotanto, vihannesviljely, marjan- ja hedelmänviljely sekä muu puutarhaviljely, mehiläistalous, porotalous, ammattimainen metsästys, marjastus ja sienestys sekä muu näihin rinnastettava eläinten kasvatusta, lihan ja muiden eläimestä saatavien tuotteiden sekä viljan ja muiden elävien kasvien tuotanto sekä muu vastaavien tuotteiden tuotantotoiminta. Maatalouden liitännäisenä puolestaan pidetään metsätaloutta ja muuta luonnon jatkuvaan tuottokykyyn perustuvaa yritystoimintaa sekä alkutuotannon yhteydessä harjoitettua muuta yritystoimintaa, joka työllistää yrittäjän ja hänen perheenjäsentensä lisäksi muita henkilöitä alkutuotanto mukaan lukien enintään kolmea vuosityöpaikkaa vastaavasti. Ratkaisevaa on siten liitännäistoiminnan luonne (luonnon jatkuvaan tuottokykyyn perustuva) tai pienimuotoisuus (harjoitetaan alkutuotannon yhteydessä ja työllistää enintään kolme vierasta henkilöä).

Vaikka maatalousyrittäjätoiminnan nykyiseen määrittelyyn MYELin osalta liittyy edellä kuvattuja ongelmia, työryhmä toteaa, ettei valmiutta korvaavan rajanvedon toteuttamiseen ole ainakaan tässä vaiheessa. Nykyinen verotukseen pohjautuva ratkaisukäytäntö on toimeenpanon kannalta selkeämpi kuin esimerkiksi toiminnan luonteeseen ja laajuuteen pohjautuva tarkastelutapa. Eläkevakuutusratkaisu voidaan tehdä verottajan jo te-

kemän ratkaisun pohjalta ilman uutta harkintaa toiminnan liitännäisluonteesta. Tilannetta joudutaan kuitenkin arvioimaan uudelleen, jos verolainsäädäntöä jossain vaiheessa lähdetään muuttamaan siten, ettei verotukseen pohjautuvaa mallia voida soveltaa.

Työryhmä katsoo, että tässä vaiheessa ei ole syytä muuttaa MYELin soveltamisalaa koskevia perusrajoituksia maatalousyrittäjätoiminnan ja sen liitännäistoimintojen osalta. Nykyinen järjestelmä on vakiintunut ja toimeenpanon kannalta selkeä. Mahdollisiin muutostarpeisiin, jotka saattavat seurata muun lainsäädännön muutoksista, on kuitenkin varauduttava ja vaihtoehtoisia malleja soveltamisalan määrittelyyn on ryhdyttävä selvittämään erikseen.

Maatalouden yhtiöittämisen juridisten kysymysten osalta työryhmä on kuullut asiantuntijana kauppa- ja teollisuusministeriön neuvottelevaa virkamiestä OTT Pekka Timosta. Asiantuntijan mukaan osakeyhtiömuodon yleiset edut ja haitat liittyvät neljään asiaryhmään (yksityisvarallisuuden ja yritysvarallisuuden ero, erillinen oikeushenkilöisyys ja hallinto, rajoitettu vastuu, rahoitusvälineiden käyttö). Lisäksi vaikuttavat eri yritysmuotojen verotuskohtelua koskevat erot. Osakeyhtiömuoto sinänsä on erilaisen yritystoiminnan suhteen neutraali, ellei kyseisen toiminnan erityisestä sääntelystä muuta johdu. Osakeyhtiömuodon alakohtaiset edut ja haitat riippuvat siitä, millä tavoin alakohtainen sääntely kohtelee erilaisia yritysmuotoja. Asiantuntijan mukaan kilpailuneutraliteetin periaate edellyttää sitä, ettei saman alan yrittäjiä, tässä tapauksessa siis maatilatalouden harjoittajia, aseteta eriarvoiseen asemaan sen perusteella, missä yritysmuodossa toimintaa harjoitetaan.

Työryhmä katsoo, että em. kilpailuneutraliteetin periaate huomioon ottaen maatalousyrittäjätoimintansa osakeyhtiöittänyt yrittäjä tulisi asettaa samaan asemaan eläkevakuutuksen kannalta kuin yksittäiset maatalouden harjoittajat. Työeläkejärjestelmän sisäisen loogisuuden vuoksi rajanveto MYELin ja työsuhteisia koskevien eläkejärjestelmien välillä tulisi tehdä samoin periaattein kuin se tehdään YELin ja työsuhteisia koskevien eläkejärjestelmien välillä. MYEL-vakuutettavana maatalousyrittäjänä pidettäisiin osakasta, jolla yksin tai yhdessä perheenjäsentensä kanssa on määräämisvalta maatalousyrittäjätoimintaa (maatilatalous, kalastus, porotalous) harjoittavassa osakeyhtiössä.

Työryhmä ehdottaa, että osakeyhtiömuodossa harjoitetun maatalousyrittäjätoiminnan osalta MYELiin otettaisiin nimenomaiset säännökset toimintaa osakeyhtiömuodossa harjoittavan osakkaan vakuuttamisesta. MYELin mukaan yrittäjänä vakuutettaisiin osakeyhtiössä johtavassa asemassa oleva henkilö, jos hän yksin tai yhdessä perheenjäsentensä kanssa omistaa enemmän kuin puolet osakeyhtiön osakkeista tai jos heidän omistamiensa osakkeiden äänimäärä on enemmän kuin puolet kaikkien osakkeiden äänimäärästä. Lainmuutos tulisi toteuttaa siten, että uudet säännökset tulisivat voimaan vuoden 2002 alusta lukien. Muistion liitteenä 1 on luonnos MYEL 1 §:n muutoksesta.

Työryhmä toteaa edelleen, että maatalousyrittäjätoiminnassa syntyvien uusien yhteistoimintamuotojen kehitystä tulee seurata ja tarvittaessa tarkastella MYELin muutostarpeita tältä pohjalta. MYEL-turvaa tulisi kehittää siten, etteivät sosiaaliturvaan liittyvät epäkohdat jarruttaisi elinkeinon tarkoituksenmukaista kehitystä.

4.2 MYEL-työtulomäärittelyä koskevien säädösten kehittäminen

MYEL-työtulon määrittämistä koskevat säännökset siltä osin kuin ne koskevat yksilön oikeuksien ja velvollisuuden perusteita on nykyisellään annettu pitkälti lain tasolla.

MYEA 2 §:ssä olevat säännökset vakuutuksenottajan velvollisuudesta antaa tietoja eläkelaitokselle sekä ilmoittaa yritystoiminnan päättymisestä ja muuttumisesta on tarkoitus siirtää lain tasolle työeläkejärjestelmän tietojen antamista, saamista ja salassapitoa koskevan lakipaketin johdosta MYEL:iin tehtävien lainmuutosten yhteydessä. Muutoin MYEA:ssa on työtulon osalta lähinnä lain täytäntöönpanoa koskevia yksityiskohtaisia säännöksiä, jotka on annettu MYEL:ssa olevan valtuutuksen nojalla.

MYEL-työtulo määritellään MYEL:n mukaan eri tavoin riippuen siitä, onko kysymys maatilatalouden harjoittamisesta, kalastuksesta vai poronhoitotyöstä. Maatilatalouden harjoittajien osalta työtulon määrittämisessä käytettävän harkintavallan rajat on rajattu lähtökohtaisesti tilakokoon liittyvän vaihteluvälin puitteissa. Porotalouden harjoittajan työtulo määräytyy lain mukaan porojen määrän ja työpäivien määrän mukaan. Kalastuksen osalta työtulon määrittämisen keskeiset perusteet ilmenevät lain yleissäännöksestä. Sama koskee liitännäistoimintoja, joiden perusteella perustyötuloa voidaan korottaa.

Kokonaisuutena yrittäjien työtulon määrittäminen on asia, jonka yksityiskohtainen säänteleminen laissa ei ole tarkoituksenmukaista. Yritystoiminnan luonne ja laajuus sekä yrittäjän henkilökohtainen työpanos voivat eri syistä vaihdella. Työtulon määrittämistä koskevan lainsäännöksen tulee olla riittävän joustava eri soveltamistilanteita varten. Kovin yksityiskohtainen sääntely poistaisi mahdollisuudet tapauskohtaiseen harkintaan eikä edesauttaisi tavoitetta yrittäjien työtulojen pitämisestä oikealla tasolla.

Työryhmä katsoo, että yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteet on riittäväällä tarkkuudella säädely lain tasoisin säännöksiin MYEL-työtulomäärittelyn osalta. Mikäli rajanvetoperiaatteita MYELin ja YELin välillä muutetaan liitännäistoimintojen osalta, on liitännäistoimintojen käsitteen ja työtulon tarkempi sääntely syytä harkita uudelleen.

4.3 MYEL-maksujen maksuaikataulun joustavoittaminen

MYEL-vakuutusmaksujen erääntymisajankohtien optimaalisella vuotuisella sijoittelulla on tärkeä merkitys sekä yksittäisen vakuutetun että koko MYEL-järjestelmän kannalta. Vakuutusmaksujen tulisi sijoittua ajankohtaan, jona vakuutetun maksuvalmius on parhaimmillaan. Joustavuus ja yksilöllisyys maksuaikataulujen räätälöinnissä parantavat vakuutetun mahdollisuuksia selviytyä maksuistaan ja vahvistavat myönteistä asennetta koko Mela-turvaa kohtaan.

MYEL-järjestelmässä joudutaan kuitenkin ottamaan huomioon valtion rahoitusosuus ja Melan maksuvalmiuden turvaamistarve, mikä vaikeuttaa eräpäivien vakuutettukohtaista sopimista. Pyrkimys täysin joustavaan eräpäivien valintaan tekee vaikeammaksi ennakoida Melan tulovirtojen ajoittumista. Vakuutusmaksutulon ennakoinnin epätasaisuus voi pahimmillaan heikentää Melan maksuvalmiutta kriittisinä ajankohtina eli eläkkeiden maksupäivinä. Toisaalta asiakkaan kannalta oikein asettuvat eräpäivät parantavat asiak-

kaan kykyä suoriutua vakuutusmaksuista ajallaan ja tämä taas parantaa Melan maksuvalmiutta. Melan maksuvalmiutta sääntelee keskeisesti valtion osuuksien jaksotusaikataulu, jota on vakuutusmaksujen eräpäivämuutoksen yhteydessä toteutetuilla säädös-
muutoksilla joustavoitettu vuoden 2001 alusta lukien.

Käytännön esteen yrittäjäkohtaisten yksilöllisten eräpäivien sopimiselle samoin kuin vakuutusmaksujen korkouttamiselle asettavat tällä hetkellä myös Melan ATK-tekniset ratkaisut. Vakuutusmaksujen käsittelyyn käytettävän ATK-sovelluksen uudistaminen on kuitenkin tarkoitus aloittaa vuoden 2001 aikana ja uudessa sovelluksessa pyritään ottamaan huomioon mahdollisuudet vakuutusmaksujen käsittelyn joustavuuteen (vapaavalintaiset eräpäivät, etupainotteisen maksun korkoutus jne.). Uudistettu sovellus saadaan käyttöön aikaisintaan vuonna 2004.

Työryhmä ehdottaa, että mahdollisuudet MYEL-maksujen maksuaikataulun joustavoittamiseen selvitetään erikseen. Maksuaikataulun joustavoittamismahdollisuuksilla tarkoitetaan mahdollisuutta yksilöllisten eräpäivien valintaan sekä vakuutusmaksujen korkoutusta. Tätä varten tulisi erityisesti selvittää, mitkä ovat asiakkaiden tarpeet maksujen jaksottamisesta samoin kuin mitkä olisivat muutosten vaikutukset Melan maksuvalmiuden kannalta.

Työryhmä näkee tärkeänä, että eläkelaitoksen nykyistä käytäntöä korollisen maksuajan myöntämisestä ja vakuutusmaksun ulosottoon lähettämisen lykkäämisestä jatketaan tilanteissa, joissa vakuutetun maksuhalukkuudesta ja maksuvalmiuden odotettavissa olevasta paranemisesta on riittävä selvitys.

4.4 MYEL-vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttamista koskevien säännösten kumoaminen

Maatalousyrittäjiä ja muita yrittäjiä koskevaa vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttamista ei voida pitää työeläkejärjestelmän nykyisten tavoitteiden mukaisena järjestelyinä. Myös sivutoimisena harjoitetusta yrittäjätoiminnasta tulisi karttua eläkettä. Yrittäjätyön sivutoimisuusluonne sinänsä tulee otetuksi huomioon MYEL/YEL-työtulon määrässä ja sitä kautta siitä karttuvan eläkkeen määrässä. Perusteita sivutoimisena harjoitetun yrittäjätoiminnan jäämiselle kokonaan eläketurvan ulkopuolelle ei ole.

Toisaalta ei voida myöskään edellyttää, että henkilö maksaisi eläkemaksua sellaisen yrittäjätoiminnan osalta, josta ei voi karttua hänelle lisää eläketurvaa. Tämän vuoksi vapautusjärjestelmän ns. kolmannen säännön säilyttäminen on toistaiseksi edelleen perusteltua. Siinä vaiheessa, jos yhteensovituslainsäädäntö työeläkkeiden osalta poistetaan, myös vapautusjärjestelmän kolmas sääntö menettää merkityksensä. Tällöin yrittäjätoiminnasta karttuu aina uutta eläkettä eikä tarvetta vapautuksen myöntämiseen tälläkään perusteella enää ole.

Vapautusjärjestelmän kumoamisella ei ole olennaisia taloudellisia vaikutuksia valtion kannalta. Vapautusjärjestelmän kumoaminen merkitsee, että MYEL-vakuutuksen piiriin tulisi jonkin verran enemmän vakuutettuja kuin muutoin tulisi. Näin ollen myös MYEL-vakuutusmaksutulo olisi seuraavien 10-15 vuoden ajan jonkin verran suurempi kuin vapautusjärjestelmää jatkettaessa olisi. Tästä johtuen valtion maksuosuus muodostuisi

vastaavasti pienemmäksi. Toisaalta MYEL-eläkemeno on aikanaan suurempi siinä vaiheessa, kun ao. henkilöt siirtyvät eläkkeelle. Heille on karttunut MYEL-eläketurvaa, jota vapautusmahdollisuuden jatkuessa ei olisi karttunut.

Työryhmä ehdottaa, että MYEL-vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttamista koskeva säännöstö kumotaan lukuun ottamatta tilannetta, jossa yrittäjätoiminnasta ei enää karttuisi uutta eläkettä. Tällaisessa tilanteessa yrittäjällä ei olisi velvollisuutta ottaa MYEL-vakuutusta. Jo myönnettyjen vapautusten osalta vapautuksen tulisi jatkua niin kauan kuin sen myöntämisen edellytykset ovat edelleen olemassa. Uudistuksen yhteydessä on varmistettava se, että vapautusmahdollisuuden poistaminen ei johda yrittäjien työttömyysturvan osalta virheellisiin tulkintoihin. Sivutoimisella yrittäjällä on oikeus työttömyysturvaetuuksiin jäädessään työttömäksi palkkatyöstään riippumatta siitä, onko MYEL/YEL-vakuutus voimassa vai ei.

4.5 MYEL-työtulon ottaminen maatalousyrittäjien sairauspäivärahan perusteeksi

MYEL- ja YEL-työryhmä laativat 26.6.2000 yhteisen muistion, jossa ehdotettiin, että maatalousyrittäjien ja muiden yrittäjien sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan perusteeksi otettaisiin yrittäjätoiminnan ansiotulon sijasta MYEL/YEL-työtulo. Tämän jälkeen MYEL- ja YEL-työryhmän asettama alatyöryhmä on selvittänyt työtulon käyttämistä sairausvakuutusmaksun perusteena.

Maatalouden kansallisen tukiratkaisun yhteydessä joulukuussa 2000 talouspoliittinen ministerivaliokunta puolsi maa- ja metsätalousministeriön esitystä SVL:n muuttamisesta. Sen mukaan päivärahan perusteeksi otetaan maatalousyrittäjillä maatalouden ansiotulon sijasta MYELin mukainen työtulo ottaen huomioon MYEL-työryhmän esitykset. Vakuutetun sairausvakuutusmaksu määrättäisiin uudistetun työtulokäsitteen pohjalta. Jos tämän lainmuutoksen voimaantulo lykkääntyy 1.7.2001 myöhäisempään ajankohtaan, toteutetaan pelkästään maatalousyrittäjiä koskevana siirtymäajan ratkaisuna säädösmuutos, jossa MYEL-vakuutettu voisi SVA 10 §:n nojalla vedota MYEL-työtuloon silloin, kun voimassa oleva MYEL-työtulo on suurempi kuin SVL 16 §:n ja SVA 8 §:n nojalla määritelty kokonaistyötulo.

Työryhmä toteaa, että MYEL-työtulon käyttäminen SVL:n mukaisen päivärahan perusteena selkeyttäisi maatalousyrittäjien sosiaalivakuutusetuuksien muodostumista ja poistaisi satunnaisten työtulon tasoon vaikuttavien tekijöiden vaikutuksen päivärahaan. Koska SVL:n mukaisen päivärahan tarkoitus on korvata maatalousyrittäjän sairauden ajalta menettämää työtuloa, sen määrittäminen MYEL-työtulon pohjalta vastaisi päivärahan tarkoitusta paremmin kuin nykyinen järjestelmä. MYEL-työtulon määrään eivät vaikuta yrityksen velkaantuminen tai nettovarallisuus. MYEL-työtulo on vuosittain suhteellisen vakaa ja se kuvaa nimenomaan yrittäjän jatkuvasti suorittaman työpanoksen antamaa tuloa. Samalla tilanne selkeytyisi sikäli, että lyhytaikaisen työkyvyttömyyden perusteella maksettava päiväraha määräytyisi samojen perusteiden mukaan kuin pidempiaikaisen työkyvyttömyyden perusteella maksettava työkyvyttömyyseläke.

MYEL-työtulon käyttäminen SVL:n mukaisen päivärahan perusteena antaa oikean tasoisen sairauspäivärahaturvan yrittäjälle silloin, kun työtulo on todella mitoitettu vas-

taamaan yrittäjän työpanosta yrityksessä. MYEL-työtulon ottaminen myös päivärahan perusteeksi korostaa entisestään työtulon merkitystä.

Työryhmä ehdottaa, että maatalousyrittäjien sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan perusteeksi yritystoiminnan osalta otettaisiin verotuksessa todettujen ansiotulojen sijasta MYEL-työtulo. SVL:n mukainen päiväraha määräytyisi siten MYEL-työtulon perusteella niissä tapauksissa, joissa maatilatalouden harjoittaja, porotalouden harjoittaja, kalastaja tai perheyriksen jäsen on ottanut MYEL-vakuutuksen. Uudistus toteutettaisiin 1.7.2001 lukien. Asiaa koskeva hallituksen esitysluonnos on työryhmän muistion liitteenä 2.

Siirtymäkauden ajan (1.7.2001-31.12.2003) maatalousyrittäjien SVL:n mukainen päiväraha määrättäisiin kuitenkin pääsääntöisesti nykyisten säännösten mukaisesti viimeksi toimitetussa verotuksessa määrättyjen työtulojen perusteella. MYEL-työtuloa käytettäisiin siirtymäkauden aikana vain silloin, jos maatalousyrittäjä vetoaa MYEL-työtuloonsa ja esittää selvityksen siitä, että MYEL-työtulo viimeisen kuuden kuukauden aikana on ollut olennaisesti suurempi kuin hänelle viimeksi toimitetussa verotuksessa määrätty työtulo. Selvityksenä MYEL-työtulosta olisi esimerkiksi Melan vuodenvaihteessa kaikille vakuutetuilleen toimittama ns. vuosinfo, jossa kerrotaan voimassaoleva MYEL-työtulo. Jos maatalousyrittäjällä olisi viimeisen kuuden kuukauden aikana ollut MYEL-toiminnan lisäksi palkkatuloa tai muuta siihen verrattavaa henkilökohtaista tuloa muusta kuin hänen MYEL-toiminnastaan, maatalousyrittäjän tulisi esittää MYEL-työtuloa koskevan selvityksen lisäksi selvitys tällaisesta tulostaan. Edellytyksenä sille, että päiväraha määrättäisiin MYEL-työtulon sekä mahdollisten muiden palkkatulojen perusteella olisi, että MYEL-työtulo sekä nämä muut palkkatulot tai muut henkilökohtaiset tulot olisivat vähintään 20 % suuremmat kuin viimeksi toimitetussa verotuksessa yrittäjälle todetut ansiotulot.

Sairausvakuutusmaksu määrättäisiin nykyisin tavoin vielä vuodelta 2001 ja 2002. Sen jälkeen maksu määrättäisiin siten, että maksuperusteessa maatalousyrittäjätoiminnan ansiotulon korvaisi MYEL-työtulo.

Työryhmä korostaa, että ehdotettu uudistus antaa maatalousyrittäjälle oikean tasoisen sairausvakuutusturvan vain, jos hänen MYEL-työtulonsa on oikealla tasolla. Työryhmä pitääkin tärkeänä, että MYEL-työtulon merkityksestä etuuksien perusteena tiedotetaan tehokkaasti maatalousyrittäjille. Lakisääteisen yrittäjäläkevakuutuksen tiedotustoiminnassa on erityisesti syytä kiinnittää yrittäjien huomiota MYEL-työtuloon kytketyn sosiaaliturvakokonaisuuden laajuuteen verrattuna esimerkiksi yksilöllisten eläkevakuutusten antamaan turvaan.

Täydentävä lausuma Maatalousyrittäjien eläkelain soveltamisalaa ja MYEL-työtulon käyttöä selvittävän työryhmän mietintöön.

Työryhmän esityksen mukaan MYEL:in soveltamisala on määritelty sillä tavoin, että

MYEL:in piiriin kuuluu maatilatalous, kalastus ja poronhoito sekä näiden perustoimintojen rinnalla harjoitettavat liitännäistoiminnot, ellei niitä voida pitää eri liikkeenä. Työryhmän mukaan liitännäisenä pidetään metsätaloutta ja muuta luonnon jatkuvaan tuottokykyyn perustuvaa yritystoimintaa sekä alkutuotannon yhteydessä harjoitettua muuta yritystoimintaa, joka työllistää yrittäjän ja hänen perheenjäsentensä lisäksi muita henkilöitä alkutuotanto mukaan lukien enintään kolmea vuosityöpaikkaa vastaavasti. Työryhmän mukaan ratkaisevaa on siten liitännäistoiminnan luonne tai pienimuotoisuus.

Tällä perusteella työryhmä katsoo, että maatalousyrittäjätoimintaa osakeyhtiöittänyt yrittäjä tulisi asettaa samaan asemaan eläkevakuutuksen kannalta kuin yksityiset maatalouden harjoittajat. Myel vakuutettavana maatalousyrittäjänä pidettäisiin osakasta, jolla yksin tai yhdessä perheenjäsentensä kanssa on määräämisvalta maatalousyrittäjätoiminnassa.

Työryhmä katsoo, ettei tässä vaiheessa ole syytä muuttaa MYEL:n soveltamisalaa koskevia perusrajoituksia maatalousyrittäjätoiminnan ja sen liitännäistoimintojen osalta. Työryhmän kannanotto merkitsee sitä, että osakeyhtiömuotoista maataloutta (pienimuotoinen yritystoiminta erikseen ja toisaalta perheyri-työs esimerkiksi elintarviketuotannossa) harjoittava maatalousyrittäjä tuottaa yrittäjälle ne lisäedut, jota MYEL vakuutus antaa muullekin maatalousyrittäjälle: maatalouden tapaturmavakuutusturvan, ryhmähenkivakuutuksen, omavastuunajan sairauspäiväraha- turvan, maatalouden lomituspalvelut ja luopumistukijärjestelmät. Tämän lisäksi yrittäjä saa myös MYEL mukaisen maksuperusteet, jotka ovat alemmat kuin muilla yrittäjillä

Työryhmän ehdotus osakeyhtiömuotoisen maatalouden liittämistä MYEL järjestelmään sellaisenaan antaa sellaista taloudellista etuutta maatalousyrittäjälle, joka saattaa heijastua kielteisellä tavalla muun pienimuotoisen yrityksen kilpailuedellytyksiin

Helsingissä 2.5.2001

Apulaisosastopäällikkö, hallitusneuvos Tuulikki Haikarainen.

LIITE 1

LUONNOS MYEL 1 §:n MUUTTAMISESTA

MYEL 1 §:n 2 momenttiin lisätään uusi 4 kohta, jolloin nykyiset 4-5 kohdat muuttuvat 5-6 kohdiksi seuraavasti:

Maatalousyrittäjällä tarkoitetaan

- 1) maatilatalouden harjoittajaa, joka omaan tai yhteiseen lukuun itse työhön osallistuen harjoittaa maataloutta vähintään viisi hehtaaria maatalousmaata käsittävällä viljelmällä;
- 2) kalastajaa, joka olematta työsuhteessa harjoittaa ammattimaista kalastusta;
- 3) poronmistajaa, joka omaan, perheenjäsenensä tai paliskunnan lukuun tekee poronhoitotyötä;
- 4) henkilöä, joka harjoittaa 1, 2 tai 3 tarkoitettua toimintaa osakeyhtiön lukuun edellyttäen, ettei häntä ole pidettävä työsuhteessa olevana työntekijäin eläkelain (395/1961) 2 §:n 7 momentissa mainittujen periaatteiden mukaisesti;
- 5) henkilöä, joka tekee 1, 2 tai 3 kohdassa mainittua työtä perheyriyksen jäsenenä; sekä
- 6) henkilöä, joka tekee 1, 2 tai 3 kohdassa mainittua työtä ja jatkuvasti elää niissä tarkoitettun yrittäjän kanssa yhteisessä taloudessa.